

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ BİLİM DALI

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ JANDARMASI VE ULUSLARARASI
JANDARMALAR VE ASKERÎ STATÜLÜ KOLLUK KUVVETLERİ (FİEP)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet SARIOĞLU

GAZİANTEP
AĞUSTOS 2022

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ BİLİM DALI

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ JANDARMASI VE ULUSLARARASI
JANDARMALAR VE ASKERÎ STATÜLÜ KOLLUK KUVVETLERİ (FIEP)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet SARIOĞLU

Tez Danışmanı:

Doç.Dr.Yunus Emre TANSÜ

GAZİANTEP

AĞUSTOS 2022

TEZ ONAY SAYFASI

Öğrencinin Adı ve Soyadı : Mehmet SARIOĞLU

Üniversite : Gaziantep Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı ve Program : Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi

Tezin Başlığı : Türkiye Cumhuriyeti Jandarması Ve Uluslararası Jandarmalar Ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri (FIEB)

Tezin Savunma Tarihi : 12 / 08 /2022

Bu tezin yüksek lisans/ doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Dr.Öğretim Görevlisi Onur TÜRKÖLMEZ

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir yüksek lisans / doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç.Dr.Yunus Emre TANSÜ

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir yüksek lisans/ doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzası

Prof.Dr.Mehmet Emin SÖNMEZ

Doç.Dr.Yunus Emre TANSÜ

Doç.Dr.Ahmet TUNÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç.Dr.Erol ERKAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:

Adı ve Soyadı: Mehmet SARIOĞLU

Öğrenci Numarası:190517111018

Tezin Savunma Tarihi:12/08/2022

ÖZET**TÜRKİYE CUMHURİYETİ JANDARMASI VE ULUSLARARASI
JANDARMALAR VE ASKERÎ STATÜLÜ KOLLUK KUVVETLERİ (FİEP)**

Mehmet SARIOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı

Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Programı

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Yunus Emre TANSÜ

Ağustos-2022, 76 sayfa

Dünyadaki güvenlik algısı günümüzde değişim ve gelişimlerin etkisini sürekli bir dönüşüm ile zorunlu hale getirmektedir. Önceki dönemlerde çok dar bir şekilde değerlendirilme imkânı bulan mücadele esasları, ülkelerin oluşturduğu sınırların kapsam dışında kalmaları ile gerekli önemin verilmesi açısından zorunlu olmuştur. Bu yüzden güvenliğin nitelikli değişimi, her yerde suç işleyen ve suça teşvik edenlerle baş edebilme çalışmalarına yönelik yöntemlerin değişimi şart görülmüştür.

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Jandarmasının, Ulusallar Jandarmalar ve Askeri Statülü Kolluk kuvvetlerindeki yeri, 15 Temmuz 2016 yılından sonraki süreçte Türkiye Cumhuriyeti Jandarmasının Uluslararası arenadaki diğer paydaş üyelerinin bağlılık durumu ve 21 yüzyılda ‘ Askeri Statülü Kolluk Kuvvetlerinin ‘ gerekliliğinin artacağı yönünde görüş sunmayı amaçlamıştır.

Türk Jandarma teşkilatının yapısı ile FİEB üyesi ülkelerin askeri statülü kolluk kuvvetleri incelenmiş ve yeniden yapılandırılan Türk jandarma teşkilatının FİEB bünyesindeki paydaşları (Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz) ile yapısal, bağlılık gibi benzerlikleri, bulunduğumuz çağda özellikle gelişmiş olan ülkelerin daha çok etkileneceği anarşi, terör, yağma gibi olaylar da yerel polis teşkilatının yetersiz olabileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Jandarma, Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri , Kamu Düzeni

ABSTRACT
GENDARMERIE OF THE REPUBLIC OF TURKEY AND
INTERNATIONAL GENDARMES AND LAW ENFORCEMENT AGENCIES
WITH MILITARY STATUS (FIEB)

SARIOĞLU Mehmet

MA,

Department Of Security Strategies And Management

Department Of Security Strategies And Management

Supervisor: Title, TANSÜ Yunus Emre

August-2022, 76 pages

The perception of security in the world today makes the impact of changes and developments mandatory with a continuous transformation. The principles of struggle, which had the opportunity to be evaluated very narrowly in previous periods, were mandatory in terms of giving the necessary importance to the fact that they were outside the scope of the borders established by countries. For this reason, a qualified change in security, a change in methods for dealing with those who commit crimes and incite crime everywhere have been deemed essential.

In this study, it is aimed to provide feedback on the status of the military and police forces of the other members of the Gendarmerie of the Republic of Turkey and the status of the National Gendarmerie of the Republic of Turkey in the international arena after July 15, 2016, stakeholder commitment to the situation and needs. because 'Law Enforcement Officers with Military Status' 21. its necessity will increase in the century.

With the structure of the member countries of the organization of the Turkish gendarmerie law enforcement agencies with military status FIEB examined and restructured FIEB stakeholders within the organization of the Turkish gendarmerie (France, Italy, Spain, Portugal) with structural similarities as bagillik, in the present age, especially in more developed countries which is affected anarchy, terror, looting has also been assessed that events such as the local police force may be insufficient.

Keywords: Gendarme, Military Status Law Enforcement Forces, Public Order

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ	Error! Bookmark not defined.
TABLolar LİSTESİ.....	v
RESİMLER LİSTESİ	vi
1. GİRİŞ	1
2. JANDARMA	4
2.1. Jandarma Birim Kavramına Genel Bakış.....	4
2.2. Jandarma Kolluk Biriminin Özellikleri.....	6
2.2.1. Askeri Statü Kavramı.....	7
2.2.2. Modernlik.....	12
2.2.3. Birimin Kolluk Yönetimindeki Uzmanlık Alanları	14
2.2.4. Direk Olarak Merkeze Bağlı Olma Durumu.....	15
3. JANDARMA BİRİM KUVVETLERİNİN YAPISI.....	16
3.1. Jandarma Birim Kuvvetlerinin Tarihi Yapıları	16
3.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Jandarma Birim Teşkilatları.....	17
3.1.2. Cumhuriyet Döneminde Jandarma Teşkilatı.....	22
3.2. Jandarma Teşkilat Birimlerinin Temel Yapısı	27
3.3. Jandarma Birimlerinin Yetki ve Sorumlulukları.....	29
3.3.1. Jandarma Birimlerinin Yetki Sorumluluk Alanları.....	29
3.3.2. Jandarma Birimlerinin Yetkileri	30
3.3.2.1. Jandarma Birimlerinin Mülki Yetkileri.....	31
3.3.2.2. Jandarma Birimlerinin Adli Yetkileri	31
3.3.2.3. Jandarma Birimlerinin Askeri Yetkileri.....	32
4. AVRUPA VE AKDENİZ JANDARMALAR VE ASKERÎ NİTELİĞE SAHİP KOLLUK KUVVETLERİ BİRLİĞİNE GENEL BAKIŞ (FIEP)	33
4.1. FIEP'in Genel Tanımı ve Faaliyetleri.....	33
4.2. FIEP'in Kuruluş Aşamaları.....	34
4.3. FIEP'in Üye Olma Şartları	38
4.4. FIEP'e sahip Organlar.....	38
5. TÜRKİYE CUMHURİYETİ JANDARMASININ, ULUSLARARASI JANDARMA VE ASKERÎ NİTELİĞE SAHİP KOLLUK KUVVETLERİNİN BİRLİK İÇİNDEKİ YERİ (FIEP)	41
5.1. Askeri Nitelikli Kolluk Birimleri Açısından Jandarmaların Yeri ve Önemi ..	41
5.2 Jandarma birimlerinin Kolluk görevlerinin hukuki ve yönetsel açıdan oluşturduğu temeller.....	42

5.3. İçişleri Bakanlığı tamamen bağlanan jandarma birimlerinin süreçteki Hızlı Entegrasyonu.....	45
5.4. 2017-2018 jandarma Genel Komutanlığı Bünyesinde Yürütülen Dönem Başkanlığı Görevinde İcrâ Edilen Faaliyetler:	49
6. TÜRKİYE CUMHURİYETİ JANDARMASININ, 2016 DEĞİŞİMİ SONRASI İLE FİEP KURUCU ÜYELERİN BAĞLILIK DURUMUNUN KIYASLANMASI (FRANSA, İTALYA, İSPANYA, PORTEKİZ ÖRNEĞİ).....	50
6.1. Fransa Jandarması.....	51
6.2. İtalya Jandarması.....	51
6.3. İspanya Jandarması.....	52
6.4. Portekiz Jandarması	52
7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	54
KAYNAKÇA.....	58

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. FİEP Üyeleri ve Üye oldukları Tarihler	35
Tablo 4.2. FİEP Dönem Başkanlığı yapan ve Sekreteryaya görevlerini yürütmekten sorumlu devletler ve tarihleri ⁴⁹	36
Tablo 4.3. 2008-2009 Jandarma Genel Komutanlığı Bünyesinde Gerçeleşen Dönem Başkanlığı Görevinde Yapılan Faaliyetler ⁵⁰	37

RESİMLER LİSTESİ

Resim 5.1. FIEP Dönem Başkanlığı Devir Teslim Töreni Ekim 2018- Antalya/TÜRKİYE.....	50
Resim 5.2. FIEP Dönem Başkanlığı Devir Teslim Töreni Ekim 2018- Antalya/TÜRKİYE.....	51
Resim 5.3. FIEP Dönem Başkanlığı Devir Teslim Töreni Ekim 2018- Antalya/TÜRKİYE.....	51

1. GİRİŞ

Bu çalışma, Türk jandarma teşkilatının 2016 yılında gerçekleşen köklü değişiminin (FİEP) üyeliğindeki statü değişimine neden olup olmadığı ayrıca diğer üye ülkelerin hangi bakanlığa bağlı oldukları ve Uluslararası Jandarmalar Ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri (FİEP) tarzı uluslararası oluşumlara 21 yy. gerekliliğinin artacağı yönünde incelemeler yapılarak görüş sunmayı hedeflemiştir. Tezin etkin incelenebilmesi yönünden, Türk Jandarma teşkilatının yapısı ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri (FİEP) in yapısı esas alınmıştır.

FİEP, ülkelerin yüzölçümü baz alınarak bir çoğunun da sorumluluğunda olan jandarma birimleri ile olan ortak iş yürütme sürecini daha da etkin ve güçlü kılabilmek ve uluslararası etkinliklere imza atmak amacıyla oluşturulan uluslararası bir organizasyondur¹. Bu organizasyonun kuruluş çalışmaları, Fransa Millî Jandarma Genel Direktörlüğünün, askerî statülü kolluk kuvvetlerinin dünya genelinde hak ettikleri yerde olmalarını sağlamak maksadıyla önerdiği iş birliği projesine dayanmaktadır. 18 Mayıs 1994 tarihinde, Fransa Millî Jandarma Genel Direktörlüğü, İtalya Karabinieri Genel Komutanlığı ve İspanya Ulusal Guardia Civil Genel Direktörlüğü temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilen toplantı neticesinde toplantıya katılan ülkelerin baş harfleri ile anılan FIE adı altında uluslararası standartlara uygun olarak yardımlaşma ve işbirliği kurumu oluşturulmuştur. Söz konusu kuruluşa dahil olma davetine evet cevabı veren Portekiz Ulusal Cumhuriyet Muhafızları Komutanlığının 02 Haziran 1995 tarihinde Roma’da yapılan konferansa dahil olması ile örgüt FİEP adını almıştır².

Türk Jandarma birliğinin FİEP kuruluşunda yer alması ise 21 Ekim 1997 yılında gözlemci ülke statüsü ile gerçekleşmiştir. 1998 yılında yapılan toplantıda Jandarma Genel Birlik Komutanlığı tarafınca asli olarak üyelik görevini alarak Hollanda Jandarma teşkilatları ve Fas Jandarma teşkilatları ile beraber kuruluşa gözlemci üye sıfatıyla yer almıştır. 2001 tarihinde Romanya Jandarma birlikleri ile

¹ Korniienko, Dmytro, Anna Byzova, and Ruslan Skrynkovskyy. "Experience of members of the international association of gendarmeries and police forces with military status (FİEP) in performing military police functions." *Path of Science* 7.1 (2021): 4010-4016.

² Jandarma Genel Komutanlığı (2019). [www.jandarma.gov.tr: http://www.jandarma.gov.tr/dis/2017_FİEP.pdf](http://www.jandarma.gov.tr/dis/2017_FİEP.pdf) (22.02.2022)

2011 tarihinde Ürdün Jandarma teşkilatı asıl olarak üyelik görevi için katılım sağlarken; 2005 tarihinde de Şili ve Arjantin Ulusal Jandarma birlikleri tarafından gözlemci üye olarak yer almıştır. Katılmış ve 2015 tarihinde Tunus ve Filistin teşkilatlarının mevcut birliğe katılımı sağlanmıştır.

Bu çalışma, Türkiye Cumhuriyeti Jandarmasının, Uluslararası Jandarmalar ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği (FIEP)'deki yerini ortaya koymayı ve Türkiye'nin geleceği açısından taşıdığı öneme dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.³ Literatür incelendiğinde özellikle uluslararası literatürde FIEP'i konu alan çalışmaların sayısının oldukça fazla olduğunu söylemek mümkündür.⁴ Bu çalışmanın motivasyonunu oluşturan Türk Jandarma Teşkilatı ve FIEP konusunu ele çalışmalar incelendiğinde ise, özellikle son yıllarda bu konuyu ele çalışmalarda bir artış görülse de halen uluslararası literatürün oldukça gerisinde olduğu söylenebilir⁵. Türkçe literatür incelendiğinde ise doğrudan FIEP konusunu ve/ya FIEP ile Türk Jandarma Teşkilatı ilişkisini ele çalışmalar yok denecek kadar azdır⁶. Dolayısıyla bu çalışma hem Türkçe literatüre katkı sağlaması hem de FIEP konusunda daha sonraki çalışmalara referans olması açısından önem arz etmektedir. Çalışmada tarihsel ve betimsel analiz yöntemlerinden faydalanılarak, FIEP'e üye ülkelerin Jandarma teşkilatları karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve Türk Jandarma Teşkilatı'nın FIEP içindeki yeri ve önemine dikkat çekilmiştir.

³ Gobinet, Pierre. "The gendarmerie alternative: is there a case for the existence of police organisations with military status in the twenty-first century European security apparatus?." *International Journal of Police Science & Management* 10.4 (2008): 448-463

⁴ Lutterbeck, Derek. "Between police and military: The new security agenda and the rise of gendarmeries." *Cooperation and conflict* 39.1 (2004): 45-68; Božović, Milenko, and Zorančo Vasilkov. "The importance of gendarmerie joining FIEP for developing and promoting international police cooperation." *Bezbednost, Beograd* 51.3 (2009): 67-75.

⁵ Öztürk, Emsal, ve Nazlı Yanar. "Comparison of Defence Arts by Country in Law Enforcement Education." *Scientific Bulletin* 26.2 (2017): 168-175; Cin, Merve, Nazif SAVRAN, and Refik ÇABUK. "Examination of Physical Competence Tests of Member Countries of the International Association of Gendarmeries and Police Forces with Military Status and a Model Proposal for Turkey." *Anatolia Sport Research* 2.1 (2021): 8-15.

⁶ Avcı, Engin, Kamu Diplomasisi Aktörü Olarak Jandarma Teşkilatı. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1-29.

Çalışmanın analitik yapısı altı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışma hakkında kısa bir bilgilendirmeden sonra çalışmanın amacı, önemi ve yönteminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde Jandarma'nın tarihsel gelişimi anlatılmıştır. Üçüncü bölümden Jandarma teşkilatlarının yapısı ve işleyişi ele alınmıştır. Dördüncü bölümde, çalışmanın muhtevasını oluşturan FIEP'in kuruluşu ve faaliyetleri anlatılmıştır. Beşinci bölümde ise Türk Jandarma teşkilatının yapısı ve işleyişi ele alınarak FIEP içindeki konumu ortaya konulmuştur. Altıncı bölümde ise Türk Jandarma teşkilatının değişim süreci sonrası ile beraber Askeri Statülü Kolluk kuvvetleri üyelerinin (Örnekleme) statü örnekleri ele alınmıştır.

2. JANDARMA

Jandarma teşkilat birimi, ülkelere göre farklılık gösterse bile esasında ‘Kamu görevini üstlenen birimlerdir’. Fransa’da meydana gelen devrime yönelik belirlenmiş birim olmakla beraber bir çok ülkenin de modern amaca yönelik gerçekleşen kamu örgütlenmelerinin bir kısmını oluşturmaktadır aynı zamanda kıta Avrupasına göre asayiş kuvvetlerinin bir bölümünü oluşturmaktadır.

Aşağıda bahsi geçen alt bölümlerde öncelikli olarak jandarma teşkilat kavramının kökü açıklanacak olup ardından jandarma birimini oluşturan temel kavramlara değinilecek ve son olarak da, jandarma biriminin ilk kuruluş tarihinden bugünlere kadar gelme süreci detaylı olarak anlatılacaktır.

2.1. Jandarma Birim Kavramına Genel Bakış

“Jandarma kavramı birimi” en temel köklerini Fransa da hüküm süren idari sisteminden almaktadır. Ayrıca jandarma biriminin kavramsal kökeni Fransızcadan gelmektedir. Fransızcada geçen “Gendarmerie” kelimesinin Türkçeleştirilmiş halini jandarma kavramı almış olmakla beraber sene 1979 da Fransız Jandarma birliklerinin oluşturduğu Nizamnamenin Osmanlıcaya göre tercüme edilmesiyle beraber 1880 den sonra “zaptiye” kelimesinin yerine jandarma kelimesinin kullanım imkanı bulmasıyla lügatımıza resmen girmiş sayılmaktadır.⁷ Bir çok ülkede, jandarma birimi kavramının dilimize girişine benzer şekilde kavram aynen aktarım olmuştur.⁸

Etimolojik bir kavram olarak, jandarma birimi “gens” ve “d’armes” kelimelerinin araya getirilmesiyle meydana gelmiştir.⁹ “Gens d’armes” dilimizde “silahlı adamlar veya kişiler” anlamını da kapsamaktadır. Hiç şüphesizdir ki tarihi süreç içerisinde jandarma birimleri silahlı kişi olmanın çok daha ötesinde bir işlevişi yerine getirmişlerdir. Fransa’da gerçekleşen devrime kadar “*ağır silahlanmış olanlara atlı savaşçı veya muharip*”¹⁰ terimlerinde de yer alan jandarma kolluk birimi kavramı, Fransa devriminden itibaren artık günümüzdeki askeri kolluk kuvvet

⁷ Atatürk’ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Türk Silahlı Kuvvetleri, Harita Genel Müdürlüğü, Ankara,1982, s. 311.

⁸ J.Gn.K.lığı, Dünya Jandarmaları, J.Gn.K.lığı Basımevi, Ankara, 2009.

⁹ Webster’s Third New International Dictionary Of The English Language, 2000, s. 944

¹⁰ CNRTL, <http://www.cnrtl.fr/etymologie/gendarme> (20.04.2021).

birimlerini de kapsayacaktır.

Larousse sözlük açısından da jandarma birimi kavramı; şimdiki zamanda Fransız jandarma birimlerinin vazife ve örgütlenmelerini de kapsayan 1903 Nizamnamesi'nden almış olmakla beraber jandarma kavramı, *“kamu kurumlarının güvenliğinin sağlama, kamu düzenini sağlamaya yönelik olan kanunların uygulanması adına kurulmuş olan bir askeri kuvvet birimidir.”*¹¹ Mevzuatımız gereğince de bu şekilde ifade edilmekte olup, askeri birlik özellikleri ve kolluk kuvvet görevini oluşturan kavramdır. Mevzuatımız gereği *“Türkiye Cumhuriyeti jandarma birlikleri tarafından, emniyet ve asayişini sağlamaya yönelik yapılan ve ayrıca kamu düzeninin sağlanması ve korunması noktasında diğer kanun ve nizamların gerektirdiği şekilde görevleri yapmaktan sorumlu ola silahlı bir askeri güvenlik ve kolluk kuvvet birimi”*¹² şeklinde ifade edilmektedir.

Lutterbeck'e göre; evrensel olarak geçerli bir jandarma tanımlaması yoktur. Fakat jandarma kavramının basit ve genel anlamda ele alınması gerekmektedir. Basit anlamda jandarma birimi kavramı; resmen belirli bir askeri nitelikteki orduya bağlı olan kolluk kuvvet birimidir. Genel manada ise jandarma birimi kavramı; resmen kurum içi karakterlere odaklanmayı gerektiren birim olmakla beraber belirli bir takım açılardan askeri vasıfları kapsayan bir kolluk kuvvet biriminin askeri niteliği resmen açıklanmamış da olsa jandarma kolluk birimleri diye tanımlanabilmektedir.¹³ Basit ve genel şekilde yapılan tanımlamalar bakımından sakıncalar görülmektedir. Basit anlamdaki tanımlamada resmen askeri şeklinde tanımlandırılmış olan bir teşkilat, her bir olayda askeri kolluk birimlerinden daha farklı özellikler sunmaktadır. Ayrıca askeri nitelikleri kısmi bir şekilde uygulama sahası bulan her yapıyı da jandarma olarak ifade etmek de çok yanıltıcıdır. Dolayısıyla, her iki çerçeve açısından jandarma kavramına sıkı sıkıya bağlı kalmak doğru bir yöntem olarak görülmeyebilir. Bundan dolayı da aşağıda jandarma kavramının temel özellikleri bakımından tanımlamalara yer verilmeye çalışılacak olup söz konusu tanımlamalarda ifade edilen özellikleri bünyesinde barındıran her bir kolluk biriminin jandarma şeklinde ifade edilecektir.

¹¹ <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/gendarmerie/36498?q=gendarmerie#36448> (15.04.2021), Decret du 20 mai 1903 Portant Reglement sur l'Organisation et le Service de la Gendarmerie, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070705&dateTexte=20090806> (20.04.2021)

¹² “Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu” (2803 SK.), Resmi Gazete, 17985, 12.3.1983.

¹³ Derek Lutterbeck, The Paradox of Gendarmeries: Between Expansion, Demilitarization and Dissolution, Cenevre, DCAF, 2013, s. 7-8. ayırmıştır.

2.2. Jandarma Kolluk Biriminin Özellikleri

Jandarma biriminin çok çeşitli nitelikleri olabilmektedir. Öncelikle jandarmayı benzer diğer birçok kuvvetlerle olan tanımlamalardaki farklılıkların üzerinde durulması gerekmektedir. Tam da bu kısımda ordu birimleri ve polis kuvvetleri şeklinde iki kolluk biriminin birleşiminden jandarma birim kuvveti oluşmaktadır. Ordu birimleri ve polis kuvvetlerinin özelliklerini de himayesinde barındıran jandarma birim kuvveti ve bütün birliklerin bütünleşmesiyle diğerlerinden farklılaşmaktadır.

Teşkilatın ana özelliğinden biri de “askeri işlevleri”, jandarma birimi teşkilatın ortak noktalarını oluşturmaktadır. Bu noktada polis birimleri de sivil açıdan kanat görevindedir fakat jandarma biriminin polis kuvvetleriyle beraber gerçekleştirdiği konumlarının esas noktasını kapsayan benzer işlevleri daha bulunmaktadır ve bu da söz konusu kolluk işlevi üzerinde uzmanlaşmış olmasıdır. “Askeri statü” ve “kolluk işlevi” bütünleşmesi açısından jandarma tanımlaması yapılsa bile, “modernlik” olmadan bir ayağı boşa kalan bir kavram olacaktır. Zira jandarma birimi modernleşme süreci açısından aracı bir kavramdır. Aşağıda, jandarma biriminin temel üç saç ayağı diye de ifade edilen “askeri işlevleri”, “kolluk statüleri bakımından uzmanlaşma kavramı ve modernlik kriterleri nitelikli şekilde ifade edilecektir.

Bütün bunların yanı sıra jandarma biriminin başka mühim kriteri de Jandarmanın merkezileşme ve üniter sistem gereği direk ana merkezle bağlantılı teşkilat olmasıdır. Polis kolluk kuvvetleri, merkezi sistem ve yerel iktidar birimlerce bir araya getirilip yönetilebilen sisteme sahipken, jandarma birimlerinde merkeze bağlı olarak görev almak çok önemli olarak görülmektedir.

Jandarma birimi bakımından ordu birimleri ve polis kuvvetleri şeklinde iki farklılaşma ortaya çıkmaktadır. Söz konusu dikey farklılaşma ile ifade edilen; tarihi akış içerisindeyken, bir noktadan sonra gerçekleşen oluşum şeklidir. Jandarma biriminin ortaya çıkması modernleşme sürecinde içerisinde gerçekleşmiştir. Modernleşme dönemi öncesinde ise kolluk birimlerinin işlev ve görevi, jandarma birimlerinin işlev ve görevlerine benzer oranda, askeri birimler tarafından oluşturulmasına rağmen, jandarma kolluk birimleri tarafından işlev ve görevlerini modern çerçeve bakımından gerçekleşmesine imkân tanıyarak benzer yapılardan farklılaşmıştır. Yani, “modernlik” kavramı gereği jandarma birimi kavramını emsallerinden ayırmıştır. Yatay olarak ifade edilen farklılaşma ise aynı durumdaki konulardan belli nitelikler bakımından ayrılmaktadır. Jandarma birimi, askeri kolluk

birim ve kuvvetlerin nitelik ve özellikleriyle bir bütün olarak değerlendirip yatay düzlemde birbirlerinden ayrılmıştır. Dahası, doğrudan merkeze bağlı olma durumu ise jandarma birimleri için yatay durumda farklılık oluşturan unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.1. Askeri Statü Kavramı

Askeri birimlerde statü kavramı, jandarma birimlerinin kendilerine has en iyi ve önemli niteliği kabul edilip jandarma birimlerince ortak olarak yürütülen görev diğer kuvvet birimlerinden ayrılan temel özelliği kabul edilmekte olup jandarmanın bu niteliğinin olmaması yani sivilleşmenin olması demek polisten adı hariç hiç başka bir farkının olmaması demektir.¹⁴ Bu açıdan bakıldığında, jandarma birimleri için önemi askeri nitelik taşıması ve varoluşsal yapısıdır.¹⁵

Askeri statü kavramı jandarma birim kuvvetlerine tarihi geçmişin mirası olarak kalmıştır. İlk toplulukların ve pre-modern devletlerin bazısında toplumun bireylerince kolektif olarak yapılan kolluk hizmetlerinin görevi daha sonrasında devletin askeri birimleri tarafından üstlenilmiş bir görev olmuştur. Dönemin askerleri birimleri, devletin çoğu işlerini yapmalarının yanında iç güvenlik görevlerini de yapmışlardır. Tarihi süreç çerçevesinde, özellikle de modern devletin inşa süreci boyunca bazı ülkeler tarafından kolluk görevi tedrici bir şekilde askeri kuvvetlerden ayrılarak tamamen sivilleşmeye gitmişlerdir. Bazı ülkelerde ise askeri kritere sahip modern kolluk şekli benimsenerek bugünlere getirmiştir.

Jandarma birimlerinin kurucu belgelerinde ve düzen esas kılan işlevlerinde söz konusu birimin statüsü bilhassa belirtilmektedir.¹⁶ Askeriyede statü kavramı konusu gereği çok yönlü bir konu olmaktadır. Özellikle önem arzeden yönü ise personelin askeri karakter kimliğidir. Seremonik ve sembolik ritüellerden olan askeri hukuk ve işleyiş biçimine kadar çeşitli alanlarda personellerin askeri karakter kimlikleri belirlenmektedir. Jandarma personel birimi asker olmanın bir şartı gereği göreve

¹⁴ Fransız Senatosu, 271 Numaralı Rapor, Nisan 2008, s.35. Rapport d'information n° 271 (20072008) de M. Jean FAURE vd., fait au nom de la commission des affaires étrangères, depose le 10 avril 2008 <http://www.senat.fr/rap/r07-271/r07-271.html> (14.02.2021)

¹⁵ J.L. Hovens ve G.A.G. van Elk (Ed.), Den Haag, Gendarmeries and the Security Challenges of the 21st Century, Lahey, 2011.

¹⁶ Jean-Noel Luc, "Fransız Jandarma Teşkilatının Tarihi Hakkındaki Araştırmaların Gelişimi", Jandarma ve Polis: Fransız ve Osmanlı Tarihçiliğine Çapraz Bakışlar, Nadir Özbek (Der.), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009, s. 20.

yemin ederek başlamaktadır. Sonrasında içtima olup, selamlama yapılarak çeşitli faaliyetleri yerine getirilmektedir. Bu noktada Sembolik anlam ifade eden üniforma büyük önem arz etmektedir. Taşınılan üniforma bütün zamanlarda en tertipli ve temiz olmak zorunda ve ayrıca şekli gereği görkemli olan düzgün bir üniformayla görevi yapmak demek toplum içinde iyi yönde sembolik imaj yaratmak demektir. Söz konusu üniforma personel biriminin siyasi kişilerle yakınlık kurmasına engel olacak bir faktör oluşturarak direk siyasi vazifeler üstlenilmesine engel olacaktır.¹⁷

Modern devletin inşa süreci çerçevesinde üniforma, büyük önem arz etmiştir. Emsley, bu konu hakkında, kırsalda görev imkanı bulan karakollarla beraber üniformanın modern devletin konsolidasyonunda az da olsa katkısının olduğunu belirtmektedir. Bilhassa da Fransa’da, üniforma ile dolaşan jandarma birimleri kırsal toplum kesimine ülkenin yalnızca kendi köylerinden oluşmadığının, onların geniş topraklara kadar yayılmış olan bir ulusun devletin bir parçası olmuştur.¹⁸ Aynı zamanda, ta Fransız Devrimi zamanlarına dayanan siyasetten uzak oluşan jandarma imajı için olumlu yönde kullanım imkanı bulmuştur.

Jandarma birimlerinin üniformalarında bile “kanuna kuvvet” gibi ibareler yer almış olmakla beraber¹⁹, siyasi bir vazifeyi yerine getirmenin dışında kanunları harfiyen yerine getiren bir kuvvet algısı da yaratılmak istenmiştir.

Askeri niteliğinin gerekliliklerinden biri olan kışla hayatının da devlet konsolidasyonuna ayrı bir faydası olmuştur. Ordudaki yaşantı ile maalesef ki sürekli görev durumlarının veya yerlerinin değişimi toplumda çok gerekli kılınmıştır.²⁰ Bundan dolayıdır ki toplum izolasyonu merkezi birimin bütün her şeyini önemseyip benimseyen jandarma birimleri, toplumdan etkilenen olarak değil, toplumu etkileyen olarak mevcut pozisyonunu korumuştur.

Askeri karakterin belirleyici bir diğer önemli niteliği ise disipline gereken önemin verilmesidir. Çünkü kurum içi kültürde askerliğin en temeli disiplindir. Orduya gelen herhangi bir birliğin teşkilata girmesiyle beraber öncelikle öğretilip duruma kolayca alıştırılan kurallarla dolu bir yaşamı gerekli kılan zorunluluk durumu oluşturulmuştur. Bu yönetmenliğe göre bir zor kullanma olmadan hiç bir şekilde

¹⁷ Michael Broers, “La Gendarmerie au XIXe Siecle: Les Origines d’un Modele”, Les Cahiers de la Securite Interieure, 1993, s. 45.

¹⁸ Clive Emsley, “Evolution de la Gendarmerie en Milieu Rural de l’Empire à nos Jours”, Les Cahiers de la Securite Interieure, 1993, s. 37.

¹⁹ Jean-Noel Luc, a.g.e, 2009, s. 27.

²⁰ Michael Broers, a.g.m., 1993, s. 44; Renee Zauberman, “The French Gendarmerie: Crossing Sociological and Historical Perspectives”, Crime, History & Societies, C. 5, S. 2, 2001, s. 150.

eleştiri yapılmadan sadece emir komuta şeklinde ilerlenilen ve itaat anlamına gelen disiplin kavramı²¹, her kurumda aynı algılanmasa da, en sert şekilde gerçekleşen uygulamalar askeriyede yapılmaktadır. Disiplin kavramının en mühim özelliği ise değişen zamana ayak uydurmasıdır. Eskiden bu yana gerçekleşen savaşlarda beri yeniliğe ayak uyduran günümüz çok farklı boyutta gerçekleşen ileri teknolojik silahların kullanım imkanı bulmasıyla teşkilatın söz konusu disiplin anlayışı ile beraber değişik anlayış göstermek zorunda kalmıştır. Eski zamanlarda oluşan teşkilatlarda disiplini uygulama derken bedeninin disiplin kurallarına entegre edilmesi anlaşılırken, ulus devletlerin oluşması ile yeni bir oluşuma gidilerek tek tipleştirme ortaya çıkmış olup askerlerde canı pahasına savaşma ruhu aşılanmış²² ve hala da bu anlayış sürmektedir.

Askerliğin disiplinle bağlantılı olması sebebi ile genelden özel çıkara doğru öncelik anlayışının kurumsal açıdan kültürel süreklilik arzemesidir. Genel olarak amacın önceliklerini benimsetip kapsayan jandarma birimleri, gerekli olduğu taktirde en zorlu koşullar altında bile görevlerini yapmaktadırlar. Askeri birlik ruhu tam da bu anlayışı personellerine aşilayarak jandarma personelinin görevin gereği fedakârlık göstermesini gerekli kılması sonucuyla devletin bu zaman zarfında jandarma birimlerini bambaşka bir şekilde benimsemiştir. Bu da kırsal kesimlerin çoğu yerinde benimsenerek, oluşan bir kuvvetin kendisine vazife edinmesi gereken bir görevi ruhunda birlik aşılınmadan jandarma gibi görevini yerine getirmesi maalesef ki çok zor olmaktadır. Askeri kültür çerçevesince meydana getirilerek benimsetilen anlayış ile devletin kuruluşunda jandarma birimlerinin ağır koşullar altında kendilerinden taviz vererek fedakârlık yapmalarına olanak sağlanmıştır. Disiplini ve genel çıkarı önceliği haline getiren ruhunda birlik olan bir kuvvet, küçük takımlar oluşturarak coğrafyanın dört bir tarafında görevini yetirmeye çalışan jandarma birimlerini herhangi bir standart içerisinde kalmalarını sağlayarak görevlerine bağlılık sağlanmaya çalışılmıştır.

Askeriliğin sağladığı bir diğer nitelik ise askeri hukuka bağlılık gelmektedir.

Söz konusu askeri hukuk; kurum içi geleneklere karşı bir davranış şekli olmakla beraber bu hukuka ayırık bir hareketin çok ağır yaptırımları da beraberinde getirdiği normların bütününe oluşturmakla beraber disiplin için son çareleri

²¹ Max Weber, *Bürokrasi ve Otorite*, Adres Yayınları, Ankara, 2013, s. 41.

²² Ulrich Bröckling, *Disiplin-Askeri İtaat Üretiminin Sosyolojisi ve Tarihi*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2008, s.406-407.

kapsamaktadır. Aynı zamanda, askeri birimlerin hareket özgürlüklerini kısıtlamak demek sivil personelin de hareket özgürlüğünü kısıtlamak demektir.²³ Sivil kamu görevlileri bakımından normal olarak görülen bir takım haklar, askerler açısından kısıtlanmaya gidilmiştir.

Askeri hiyerarşi örgütlenme yönünden özgünlük kavramını kapsamaktadır. Weberyen'e göre; modern yapıdaki bürokrasi ile en katı kurallara sahip teşkilatlanma hali uygulama olarak askeri kolluk kuvvetlerinde uygulanmaktadır. Askeri uygulamalarda karar alma esnasında demokratik bir yapının işleminin varlığından söz etmek mümkün olmamaktadır. Teorik olarak değerlendirilecek olunursa; herhangi bir şekilde üst konumundaki bir amirin verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi, karşı çıkılması asla mümkün olmamaktadır. Ast her zaman verilen görevi en iyi şekilde yerine getirmekle mükelleftir ve konuya dair her zaman üzerine yorum her hangi bir beyan etmesi mümkün olmamaktadır. Hiyerarşi, ast-üst ilişkisi ve emir komuta zinciri askeri yapının en temel yapısını bir araya getirmektedir. Emir, mütalaa, görüş, açıklama tek yönlü işleyen bir yapı yapı olmakla beraber Hiyerarşi sisteme uyumu sağlar ve ayrıca otoriteye bağlılığı da destekleyen bir yapıya sahip olmakla birlikte bütün askeri sistemi ayakta tutan omurga sistemine sahiptir diyebiliriz.

Sivil birimlere göre daha zor araç ve teçhizat konusu, askeri birim niteliğinin ifade ettiği durumlardan ayrı bir nokta oluşturmakla beraber konuya dair görüşler de ayrı bir boyut oluşturmaktadır. Gerçekten askerler ayırimsız güçleri sebebi ile ve ayrıca da güç kullanma yetkilerinin olması gerekliliğinden dolayı ağır silahlara sahip olmakla beraber bunları kullanabilme yetkilerine sahiptirler. Jandarma birimleri açısından söz konusu husus ordu teşkilatından daha kolay olmakla beraber polis birimlerinden de daha ağır şartlar altında kullanılan silah, teçhizat ve araçlara sahip olma diye açıklanabilmektedir. Bilhassa kırsalda görev yapan ve eğitim alan jandarma birimlerinin oldukça ağırlaştıran bir yapı haline getirmiştir. Kırsal kesimlerde her hangi bir kent suçlusundan daha etkili silahlara sahip olan eşkiya ile mücadele ederken aynı zamanda da jandarmanın silahlanması hususunda son derece etkin rol oynamıştır.

Günümüzde etkisini hala gördüğümüz bir özelliğe sahip olan ağır teçhizatlanma hususu jandarma birimlerinin hizmetlerini de büyük oranda etkisi altına almaktadır. Jandarma birimini çok yönlü bir kurum haline getirmekte kalmayıp aynı zamanda bu birime çok boyutlu açıdan bakabilme ve hizmet sunabilme imkanına da

²³ Derek Lutterbeck, a.g.e., 2013, s. 9.

ulaşmaktadır.²⁴ Polis görevlilerince daha kötü, daha tutarsız ve daha emniyet koşullarından uzak şartlar altında kendilerine verilen görevi yerine getirilebilmektedir.²⁵ Ayrıca, askeri yeteneklerini kolluk yetenekleri ile bir araya getiren jandarma birimleri sivil otorite kurma hakkında son derece önemli bir rol oynamakla beraber iç güvenlikteki rollerinin yanı sıra gerektiğinde bir asker gibi savaşabilme yeteneklerini de ortaya çıkarmaktadırlar.²⁶

Askeri statünün çok boyutlu başka bir yönü de kurumsal bağlılıkta karşımıza çıkmaktadır. Jandarma birimleri, askeri kuruluşlara bağlı kalmayı göstermek durumundadır. Kurumun ta kuruluş zamanlarına dayanan teşkilat biriminin veya ilgili savunma bakanlıklarının bir ast birliği konumu halindeyken bile günümüzde hala sivil kuruluşların sağladığı otorite sisteminin gözetimi ve denetimi altında olmakla beraber bu bağlamda yine de, eğitim ve lojistik açısından orduyla bağlantısını olması gerektiği gibi sürdürmeye devam etmektedir.

Jandarmanın askeri karakteri ordu ile paralel niteliklere sahip olsa da her bakımdan paralellik göstereceği söylenemez. Bu bağlamda ordunun dış güvenliğe yönelik olan vazifelerinde uygulayacağı gücü ayırım yapmamaksızın bütün benliği ile uygulamak zorundanve bunu uygulayabilmek için de gerekli güç eğitimlerini alarak göreve hazır hala gelmektedirler. Ayrıca orduda görevli askerlerin davranış tutumları doğrudan emir ya da mevcut kurallar ışığında katı bir şekilde uyulamada sınırlamalara maruz kalmaktadır.²⁷ Öte yandan, bütün birimlerdeki gibi jandarma birimlerinde de her vaka öncelikle olarak değerlendirilmek zorunda olmakla beraber söz konusu tekil vakaların gelişim yönlerine göre, kademeli güç kullanımı mümkün gibi görünmektedir. Dolayısıyla ordu, karşısındakini tamamen etkisiz hale getirilmesi gereken düşman olarak görmektedir. Fakat jandarma birimleri açısından da ayrı bir durum teşkil eden vatandaş hakkı vardır ki bu da belli haklara sahip olmakla birlikte mahkemelerin karşısına çıkarılması gereken bir vatandaş hakkı olarak karşımıza çıkmaktadır.

²⁴ Pierre Gobinet, a.g.m., 2011, s. 37; Derek Lutterbeck, a.g.e., 2013, s. 9.

²⁵ Hans Hovens, "General Introduction", *Gendarmeries and the Security Challenges of the 21st Century*, J.L. Hovens ve G.A.G. van Elk (Ed.), Den Haag (Lahey), 2011, s. 23.

²⁶ Derek Lutterbeck, a.g.e., 2013, s. 9; Güray Alpar, "Geçmişten Günümüze Güvenliğin Sağlanmasında Bir Kolluk Kuvveti Olan Jandarmanın Rolü ve Dünyadaki Konumu", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, C. 1, S. 2, 2013, s. 80.

²⁷ Ferdan Ergut, *Modern Devlet ve Polis: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal Denetimin Diyalektiği*, İletişim Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2004, s. 65.

2.2.2. Modernlik

Modernlik kavramı, jandarma birimlerini geleneksel kolluk kuvveti kesimlerinden farklı olan bir yapıya sahiptir. Jandarma birimince kolluk kuvvet yapıları gereği asker olarak kurum işlevlerini yerine getirmekle kalmayıp bunları hiç bir zaman modernlik statüsü niteliği çerçevesinde yapmamıştır. Bu doğrultuda askeri birim ve idari kolluk kuvvetlerinin birlikteliğinden meydana gelen geleneksel kolluk biriminin, modernlik noktasındaki ayağı hep bir eksikliğe uğramıştır. Jandarma birimlerini, geleneksel yaklaşımdaki modellerden farklı bir kolluk modeliyle bir tutmasıyla modern yönetimin asıl birimlerini oluşturan 423 model kavramını ortaya çıkarmaktadır.²⁸

Jandarmanın modernlik kavramı niteliği gereği iki farklı yönden açıklanabilmektedir. Bunlardan ilk ayrımı jandarma birimlerinin modernleşme yapısının ürünleri oluşturmaktadır. Jandarma birimleri modernleşme yapıları ile birlikte eski geleneksel yapılarını koruyarak üzerine inşa edilerek meydana gelmiştir. Söz konusu bu ilkel kolluk biçimlerinin bir bölümünü oluşturarak, modernliğin gerektirdiği yönetsel ayrımları da gerçekleştirmesiyle beraber modern özelliğe sahip jandarma kolluk kuvvetlerine doğru değişim göstermişlerdir. Ayrımlardan diğerini ise jandarma birimlerinin modern tarzını benimseyip kullanması oluşturmaktadır. Devlet birimi ve toplum mensuplarının çok yönlü modern sistemi benimsemesi sonucu gerekli fonksiyonlar yerine getirilirken bizzat kendisinin de söz konusu değişimlerden etkilenmesi sonucu meydana gelmiştir. Yani, bir yandan devlet inşasında görevli bir araç durumunda iken, diğer yandan da kendisinin de bu söz konusu inşa sürecinin bir parçası olması durumu söz konusudur.

Jandarma kuvvet birimlerinin modernleşmesi konusu çok yönlü açılardan incelenebilmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz, modern kolluk kuvvetlerinin edindiği yollardan çok ayrı bir yol izlememesine karşın jandarma birimlerinin özgün olması hususundaki gerekli hassasiyet sağlanmasıyla beraber modernleşme süreci ışığı altında elde edilen modern nitelikteki kriterlere de değinmek gerekmektedir.

Jandarma birimleri açısından modernleşme sürecinin ilk sonucunu

²⁸ İsmet Akça ve Evren Balta Paker, “Ordu, Devlet, Güvenlik Siyaseti Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkiye 'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 48.

merkezileşmiş yapı taşları oluşturmaktadır. Birbirinden bağımsız olarak iç güvenlik görevlerini yürüten birimler, tek bir kurum himayesi altında toplanarak hiyerarşik bir yapı oluşturur ve bu da birbirlerine bağıllığını ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan bu söz konusu birimler bir bütün oluşturarak tek bir merkeze bağlı olmaları gerekli görülmesi neticesinde jandarma birimleri taşra teşkilatında faaliyet ve görevlerini yürüten merkezi bir devlet ağına dayandırılmıştır.²⁹ Bu şekilde oluşan hiyerarşik düzenlemeler neticesinde, askeri birimlere paralellik göstererek adaylar, birimler ve bu birimlerin oluşturduğu ordu mensuplarından oluşan gruplarla hiyerarşik bir yapı oluşturularak bir araya gelmişlerdir. Bahsi geçen dönemde, jandarma teşkilat birimleri olarak büyük önemde büyüyerek coğrafyanın bütününe yayılmayı başarmışlardır. Örgütlenmedeki bu sistematik yapı gereği homojen kolluk sisteminin oluşmasına neden olmuştur.

Modernleşme kavramının bir diğer getirisi de, merkez tarafından istihdam edilen ve finanse olarak donanımlı bir teşkilatın bir araya getirilmesiyle oluşmuş yapıdır. Fakat geleneksel devletlerde bu durum çok farklı olmaktadır. Çünkü geleneksel devletin yönetim şeklini yerel unsurların inisiyatifine bırakmak zorunluluk gerektirdiğinden dolayı kolluk faaliyetlerinin de sorumluluğu bu noktada aracı olan kurumlara sevk edilmiştir. Zaman zaman kolluk işleri toplum içinde kolektif olarak görev inşa etmiş; kolluk faaliyetleri yerine getirebilmek için gerekli yapılar kurmuş olsa bile tüm bunlar sınırlı olmakla birlikte, uzmanlaşmamış ve süreksiz görev yapmaktan başa bir yere varamamıştır. Yalnızca güçlü olanın faaliyet ve normlarını yerel yapıda takip etmek zorunda kalmışlardır. Modernleşme yapısından sonra ise merkezce finans sağlanmasının bir getirisi gereği jandarma birimleri, yerel iktidarlara el bükmekten kurtularak merkezin faaliyet ve normlarının etkisi altında olmadan uygulama imkanına sahip olmuşlardır. Bundan dolayı da jandarma birimleri modern devletin gerekli gördüğü yeni düzenlemeler ışığında taşrada icrasını yürütmekten sorumlu olan ve ifa düzeyini en üst seviyeye çıkartarak etkin araç statüsüne erişmesi neticesinde, modernliğin sağlamış olduğu bir yapı gereği jandarma birimleri *“taşrada devletin gözü olmakla beraber, devletin kulağı olup onun idare ve hukuk anlayış şekline bürünmüş haline”*³⁰ gelmiştir.

²⁹ İsmet Akça ve Evren Balta Paker, a.g.e., 2010, s. 52.

³⁰ Nadir Özbek, “Tarih Yazıcılığında Güvenlik Kurum ve Pratiklerine İlişkin Bir Değerlendirme”, Jandarma ve Polis: Fransız ve Osmanlı Tarihçiliğine Çapraz Bakışlar, N. Levy vd. (Der.), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009, s. 10.

Yerel iktidarların özerkliklerini kaybetmelerini sonucu devletin ulusal coğrafyada ikame eden daimi bir varlık olması sebebi ile merkezin kırsal hayatta sağladığı gücün artmasına neden olarak taşrada fiziksel gücü kullanma yetki ve sorumluluklarında erişme gücüne sahip olmuştur.³¹

Bunun yanı sıra, bir düşünürün de ifade ettiği gibi³²; modern sistemde jandarma biriminin profesyonel olmasını gerekli kılmıştır. İş usulüne uygun yapma ise bazı açılardan layıklık ilkesine dayalı olan teşkilatı zorunlu kılmıştır. Jandarma birim personeli belli standartlar ışığında kendi aralarında bu standartlar doğrultusunda kendi aralarında seçim yöntemiyle meydana gelmektedir. Dahası da, modern bir yapının gerekli kıldığı üzere, söz konusu personellerin kendi ilgili bölümlerine göre resmen gerekli görülen eğitimlerden geçirilerek söz konusu eğitimi başarı ile tamamlamaları istenerek bu seçilmiş kariyer sistemindeki personeller tam zamanlı olarak görev almaktadırlar.

2.2.3. Birimin Kolluk Yönetimindeki Uzmanlık Alanları

Askeri karakterdeki jandarma birimlerini ordu mensuplarından farklı kılan ana sebep kolluk işlevleri üzerine uzmanlaşma girişiminde bulunmalarıdır. Kolluk faaliyetleri jandarma biriminin ana noktası herhangi bir polisten farkı olmamaksızın iç güvenliği sağlamakla yetkili olup bu doğrultudaki bütün görev ve bu görevlerdeki bütün her şeye de sahiptir. Yani nasıl ki toplum güvenliğinden polis kuvvetleri sorumlu ve bu noktada son derece önemli ise jandarma kolluk kuvvetleri de aynı oranda önemli olmaktadır.

Jandarma kolluk birimlerinin işlevi üzerine her bir birimin kendi ilgili alana yoğunlaşması üzerine modern sistemin bir alt yapısı şeklinde olarak karşımıza çıkmaktadır ki modern sistem de, jandarma kolluk birimlerinin temel unsuru olarak güvenliği esas alan bir birim olmayı esas kılar. Bayley'in uzmanlaşma hakkında ifade ettiği gibi, jandarma kolluk işlev ve görevlerini icra etmek adına önemi çok büyüktür.³³ Jandarma birimleri, modern devlet kurumları bakımından detaylı yapılan işbölümü üzerine kendine has fiziksel güç uygulama yetkisini de kullanarak uygular.³⁴ Jandarma

³¹ Michael Broers, a.g.m., 1993, s. 44.

³² David H. Bayley, *Patterns of Policing: A Comparative International Analysis*, Rutgers University Press, New Brun Swick N.J., 1990, s. 13, 47.

³³ David H. Bayley a.g.e., 1990, s. 37.

³⁴ Jean-Jacques Gleizal vd., *Batı Demokrasilerinde Polis*, Mustafa Kandemir (Çev.), Temiz Yayınları,

için kolluk kuvvetlerinin yetkileri temel uzmanlık alanı olmaktadır. Söz konusu alandan sorumlu askeri birimin özellikle de kolluk kuvvetlerinin gerekli görülen görev ve yetkilerini yapması hususunda zorunluluk bildirerek, kolluk kuvvet birimleri için uzmanlaşma olması demek başka yönlü ek görev ve yetkilerin de sorumluluğunu alamayacağı demek değildir.³⁵

2.2.4. Direk Olarak Merkeze Bağlı Olma Durumu

Otoriter sisteme göre görevlerini icra eden polis mensupları, tıpkı geçmişte olduğu şekilde şimdiki zamanda da farklı ülkelerde çok sık rastlanmaktadır. Yerellik kavramı ise, herhangi bir ülkenin coğrafi alanlarından birinde merkezi yönetimin dışında kalanlar tarafından bir araya getirilerek yönetilen otoriteleri kapsamaktadır. Çoğu ülkede polis kuvvetleri söz konusu bu yerel otoriteler tarafından oluşturularak ülkeyi yönetme hakkına sahip olmakla beraber ülkeyi yönetmekten sorumlu polis kuvvetlerinin her biri farklı olarak görevlerini inşa etmektedirler. Ayrıca merkez, polis mensuplarının yönetimini tamamen yerel hükümetler çerçevesinde değerlendirerek, her biri farklı olarak görevlerini icra eden bütün birimlerin belirlenmiş bir alanda yetkili ve görevli olması durumu polis teşkilatlanmasında resmen belirtilmiştir.

Jandarma teşkilat birimleri açısından yerelleşmiş sistem diye bir sistem bulunmamaktadır. Jandarma birimleri, ülke coğrafyasının tümünden yetkili kılınarak merkezin genel ışığında görevlerini icra ederek ulusal normda örgütlenmiş bir kolluk kuvvet sistemi örneği olarak kayıtlara geçmesiyle polisten tamamen farklılaşırlar. Yerel düzeydeki gibi ulusal düzeyde de polis teşkilatlanmalarına yer verilir ancak yerel düzeyde teşkilatlanmış bir öjandarma örneğine rastlanamamaktadır.

Jandarma birimlerinin doğrudan merkeze olan bağlılıklarında ordu ile olan ilişkisi doğrudan bağlantılıdır. Ordular daima ulusal düzeyde örgütlenmeyi kendilerine ilke edinerek ülkeyi her tür kötülüklerden korumakla sorumlu olurlar. Jandarma birim kuvvetleri de her türlü kötülüklerden korunmasında ve güvenliğinde sorumlu birim olarak karşımıza çıkmaktadır ki bu durum jandarma birimlerinin de yerel bir sistem oluşturmasını engelleyen faktör olmaktadır.

Ankara, 2000, s. 83.

³⁵ Jean-Noel Luc, a.g.e., 2009, s. 20.

3. JANDARMA BİRİM KUVVETLERİNİN YAPISI

Toplumu oluşturan bireylerin hiç kuşkusuz en önemli ihtiyaçlarının başında güvenliğe olan talepleri gelmektedir ve bu talebin günlük yaşantıda kolluk kuvvetlerince giderilmesi esas alınır. Bundan dolayıdır ki bütün ülkelerde kolluk örgütlenmesi yer almaktadır. Fakat birinden ayrı olan bir örgütlenme söz konusu olmaktadır. Söz konusu farklılıkların temel nedenleri olarak ülkelerin tarih, kültürel, sosyal ve toplumların karakteristik yapılarından dolayı farklılıklar söz konusu denilebilir.

Her ülkede değişkenlik gösteren kolluk faaliyet ve görevleri, genel anlamda Polis ve Jandarma birimleri tarafından beraber yürütülmektedir. Askeri statüleri sebebiyle de en zorlu görevlerin baş kahramanı olarak yerlerini koruyan Jandarma birimlerinin tarihi geçmişi ta Avrupa kıtası zamanlarına dayanmaktadır. Jandarma teşkilatı birimleri her ülkede mevcut olmasa da modern kolluk yapıların bir unsuru olmaktadır. Söz konusu bu çalışma ile Jandarma birim kuvvetlerinin geçmişi detaylandırılarak oluşturduğu yapıları ve sorumlu oldukları yetkileri ifade edilecektir.

3.1. Jandarma Birim Kuvvetlerinin Tarihi Yapıları

Devletin gerekli kıldığı düzen anlayışı gereği toplumumuzda yeri büyük olmakla beraber eski zamanlardan mevcut günümüze kadar devletin kuruluş yapıları gereği güvenlik teşkilatları yetki icra etmiştir. Türk Jandarma birimlerinin tarihi yapıları, devlet yapısı kadar geçmiş tarihleri de çok zaman önce olan yapılarla benzerlik göstermektedir.

Jandarma biriminin açıklaması 2803 nolu Jandarma Birim Teşkilatı Görev Yetki ve Sorumlulukları Kanunu öncelikli olarak bir çok kaynakta da çeşitli şekillerde olmuştur. 2803 nolu kanuna göre 3'üncü maddesinde yer alan ibareye gereği Jandarma birim kuvvetleri, emniyet mensupları ile diğer bütün belirlenmiş olan kanun hükümlerinin getirdiği yetkilerden sorumlu kolluk kuvvet birimlerinin bütünüdür. Başka bir ifadeye göre de toplumda asayiş, güvenlik ve düzeni sağlamaya yönelik kamu düzenini sağlamaktan sorumlu ve yetkili olan ve bunu da yasalarla kurallar çerçevesinde yerine getirirken tüm bunlara dayalı idare tarafından verilen emirlerin

de yapılmasını sağlayan askeri bir kolluk kuvveti şeklinde tanımlaması yapılmıştır.³⁶

Jandarması güvenlik yapısı Osmanlı Devleti zamanından şimdiye kadar bir çok görevlerde bulunarak bunları en iyi şekilde tamamlamıştır. Söz konusu bu çalışmada Türk Jandarma birimlerinin tarihi yapısı, Cumhuriyet Dönemi öncesi ve Cumhuriyet Dönemi sonrası şeklinde iki ana başlık altında ele alınmıştır.

3.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Jandarma Birim Teşkilatları

Dönemin Devletlerinin en belirgin yetkilerinden olan kamu güvenliği ve düzeninin korunmasını sağlamaktır. Eski zamanlarda kamu güvenlik ve düzenini sağlama uluslararası savunma yetkileri ile beraber ele alınarak görevleri ulusal savunma şeklinde icra etmişlerdir. Bu sebeple kolluk hizmetleri, Osmanlı zamanlarına dayanan bu sistemin son kısımlarıyla beraber askeri örgüt yapıları içindeki işlevleri gereği askeri özelliklerle donatılmışlardır. Bundan dolayıdır ki emniyet birimleri ile beraber kamu düzen ve güvenliğini sağlanması ve korunmasına yönelik yetkili bir kuvvet olan Jandarma birimlerinin tarihçesi ilk Türk devletinin kurulma tarihine göre ayarlanması en tabi olmaktadır.

Alyot (2008)'a göre³⁷ Türkiye sisteminde birimlerin tarihçelerinin başlangıcı olarak askeri tarih içerisinde yer aldığı kabul edilebilir bir gerçekliktir. Türk devletlerinde kolluk kuvvetlerinin yetki ve faaliyetleri gereği askeri birimler tarafından yürütülme şekilleri 1826 yılına kadar bu olmuş ve bu yıla kadar teşkilatların faaliyet ve işlevlerinin geneline göre belli düzen içerisinde olan bir teşkilat kuvvetinin yasal olarak bir düzen içermediği; hiyerarşik bir sistemde emir komuta zinciriyle yürütülmekte olan ferman, örf ve adetlere göre de yürütülen görev olarak inşa edilmektedir.

Osmanlı devleti zamanında kurulan Yeniçeri Ocağı'nın gün geçtikçe disiplin kurallarından ayrı hareket etmesi sebebi ile 1926 da söz konusu bu düzenin kaldırılması ile kurulan yeni birim Asakir-i Muntazama Mensure ve Asakir-i Muntazama Hassaaskeri teşkilatları olmuştur. Söz konusu kurulan bu askeri teşkilatlar Serasker sistemine bağlı olduğu gibi İstanbul'un da en yetkili birimin Kolluk kuvvet amiri sıfatı olarak görevini yürütmektedir. 3 Kasım 1838 Tanzimat Fermanının ilanına

³⁶ <http://www.ttk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/7-Mondros.pdf> (04.04.2021)

³⁷ Halil Alyot, Türkiye'de Zabıta, Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum, Kozan Matbaası, Ankara, 2008. 1092s.

kadar güvenlik yetkileri söz konusu teşkilatlarca yerine getirilmeye çalışılmıştır. Tanzimatın ilan edilmesiyle söz konusu bu kuvvetlerinin görev ve yetkileri valiliklerin emrine gönderilen subaylar tarafından yerine getirilmiştir.³⁸ Bu şekilde yurt geneline yayılmış olan toplum düzeninden sorumlu birliklerinin hakimiyeti Jandarma birimlerinin en temel yapısını oluşturmaktadır.

Zabıta hizmetlerini yerine getirmekten sorumlu ve kuruluşların bütünlüğünü sağlaması amacıyla 1846 da Zaptiye Müşirliği kurularak taşrada yer alan bütün hizmetlerin direk kanaldan söz konusu birime bağlı kılınması sebebiyle modern sistemde oluşan bürokratik yapı tarzına göre ve merkeze bağlı oldukları davranışları gereği hiyerarşik yapı tarzı benimsenilerek uygulanma imkanı bulması sağlanmıştır.¹⁴ Haziran 1869 da kurulan Asakir-i Zaptiye Nizamnamesi ile Zaptiye Müşirliği yeni bir hukuki sorumluluğa tabi tutulmuştur. Asakir-i Zaptiye Nizamnamesi ile zaptiye alayları illerde gerekli yerlerde kurularak tabur ve bölüklere göre ayrımlara gidilmiştir. Asakir-i Zaptiye Nizamnamesi ile kolluk birimlerinde oluşturulan teşkilatta askeri birimin, idari birimin, adli birimin ve belediye yönetimi kolluk kuvveti görev ve yetkileri de bahşedilmiştir.³⁹ Söz konusu teşkilat 1879 ‘dan sonra tekrar yapılandırılarak oluşan yeni sistemin ilk aşaması olan “Jandarma” adına da bu şekilde sahip olmuştur.⁴⁰ Durumun bu şekilde olması Avrupa’da hüküm süren baskıcı hareketler sonucu devlet yönetiminin ekonomik açıdan ve ayrıca siyasi sorunlar üzerinde büyük etkisi olmuştur. Günümüz Jandarma biriminin oluşumu Osmanlı tarihi boyunca tam olarak belirlenememiştir. Tanzimat’tan sonra Jandarma olarak yer aldığı tayin fermanlarına denk gelinse de Jandarma adının net olarak kuruluşunu ortaya çıkaran belge ve ispatlara ulaşmak mümkün olamamıştır. Bu nedenle de, söz konusu Nizamnamenin ilan edildiği tarih olan 14 Haziran 1869 tarihinin ay ve günü alınarak; Tanzimat’ın kabul edildiği tarih olan 1839 yılı ile bir araya getirilerek 14 Haziran 1839 tarihi oluşturulmuş ve elde edilen 14 Haziran 1839 yılı Jandarma birimlerinin resmen kabul ve ilan edildiği tarih kuruluşları diye kayıtlara geçmiştir.

19’uncu yüzyıl son zamanlarında Rumeli’de meydana gelen isyanlar sebebiyle Osmanlı devleti çok karmaşık bir dönemin içine girmişlerdir. Bütün bu olumsuzluklar

³⁸ Hakkı Aris, Türk Silahlı Kuvvetleri, Mönch Türkiye Yayıncılık, Ankara, 2007. 390s.

³⁹ Nurettin Akman, Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma, Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1991, 64s.

⁴⁰ Jandarma Genel Komutanlığı 50 Yıl Cumhuriyet Hizmetinde, Jandarma Basımevi, Ankara. 1973, s.4

karşısında eşkıya işlemleri de üzerine gelince, Jandarma birimlerine Balkan bölgelerinde emniyet ve düzenin sağlanıp korunması yetkileri tanımlanmıştır.⁴¹ 24 Temmuz 1908’da Meşrutiyetin ilan edilmesiyle Balkan bölgelerindeki isyanlara karşı Jandarma birimlerinin sağlamış olduğu düzenli sistemle 31 Mart olayları zamanı Jandarma kuvvetlerinin yiğitliği büyük ses getirirken Meşrutiyetin ilan edilmesinden sonra hükümet, 1909 da Umum Jandarma Kumandan Birliği tarafından kurulmuş olmaktadır.⁴² 1912 de oluşturulan Geçici Jandarma Birim Kanunu ile Umum Jandarma Kumandanlığı tarafından belirlenen disiplin durumları, eğitim durumları ve terfi durumları bakımından Milli Savunma Bakanlığı yani Harbiye Nezaretleri, ülke genelindeki bütünlüğü korumak ve güvenliği sağlamaya dayalı bütün hizmet ve yetkilerin yerine getirilmesi açısından İçişleri Bakanlığı’na bağlı kılınmıştır.⁴³ Meşrutiyet döneminde, Jandarma birim teşkilatının az da olsa sivilleşmeye gidildiği anlaşılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti mevcut varlıklarını sürdürebilmek adına baş etmeye çalışmıştır. Savaş için ülkenin bütün ekonomik kaynakları ve insanları seferber edilmesiyle savaşa destek verilmiştir. Osmanlı Devleti’nin savaş için verdiği mücadele de kullandığı kaynaklardan olan Jandarma birim kuvvetidir. Jandarma biriminin askeri yetkisinden faydalanmak amacıyla Seyyar Jandarma Alay ve Tümeni meydana getirilerek sınır bölgelerinde ve ayrıca sahil kasabalarında emniyet yetki ve sorumlulukları ile donatılmışlardır.⁴⁴ Bu oluşturulan seyyar birliklerin ardından daha sonra düzenli ordu sistemine geçilmiştir. Jandarma birim kuvvetlerinin birçoğunun düzenli orduya geçişi süreci, devletin iç güvenliğine yönelik görev ve yetkilerini önemsiz görüldüğü anlamı taşımamaktadır. Bir yandan, savaşta hareketli bir role sahip aktif durumda olan Jandarma kuvvetleri, diğer kalan bölgelerde de Jandarma birlikleri için savaştan dolayı lazım olan tüm kaynakların cepheye aktarılması sağlanmıştır. Jandarma birim kuvvetlerinden kıyı emniyetine kadar düşmanın faaliyet ve görevlerini gözetlemek maksadıyla oluşturulan kıyı gözetleme birlikleri, demiryollarının emniyet ve denetimi için gerekli olan donanımları sağlaması yönünde oluşturulan demiryollarını korumadan sorumlu

⁴¹ J.GN.K.LİĞİ, Türk Harp Tarihinde Jandarma, J.Gn.K.lığı Yayınları, Cilt 2, Kozan Ofset, Ankara. 2002, s.153.

⁴² Nurettin Akman, a.g.e. s.65

⁴³ Halil Alyot, a.g.e. s.283.

⁴⁴ Ayhan, Hünelp, “Jandarmanın İlk Teşkilinden Bugüne Kadar Muhtelif Bakımdan Geçirdiği Safahatı Kısaca Tetkik ve Mütalaa”, İstanbul. 1941. s.29.

oluşturulan birlikleri ve askeri yönetimde görev ve yetkilerini yapmak için oluşturulan sahra Jandarma birlik kuvvetleri kurulmuştur.⁴⁵ Öte yandan ise, düzenli ve sistemli bir ordu oluşuncaya dek ilk direniş hareketi Jandarma birlik subayları tarafından olduğu görülmektedir. İşgaller başladığı sırada, ülke çapında Jandarma subaylarının direnişi koordine edilerek işgal kuvvetlerine göre direniş hareketi göstermişlerdir.⁴⁶

Birinci Dünya Savaşı süresi içerisinde Jandarma birimlerine yüklenen görev ve vazifelerden biri de askeriye olan firarların bulunması görevini üstlenmeleridir. Kaçanların önlenmesi amacıyla yönelik olarak 19 Haziran 1916 da Umum Jandarma Komutanlığı tarafından hazırlanmış olan tebligat gereğince vilayetlerde kurulan jandarma kuvvetlerinden izlenebilecek şekilde takip müfrezeleri kurulması uygun görülmüş ve kabul edilmiştir.⁴⁷ Bu kurulan yeni birim ile cephede geri kalan yerlerdeki görevini yerine getirerek, askeriyeden kaçanların bulunarak yeniden o dönem savaş halinde olan ordu birliklerine teslim edilmesine yönelik atılımları sağlamışlarına karşın sağlanan tüm tedbir ve yöntemlerine göre Osmanlı devletinin firar etme sorununu çözme noktasında tam olarak başarılı oldukları söylenemez.

Birinci Dünya Savaşı ve ayrıca Kurtuluş Savaşı sırasındaki kuvvet birlikleriyle savaşta boy gösteren Jandarma birim teşkilatları, savaşların olumsuz yönde gelişen şartlarından dolayı büyük oranda etkilenmiştir. Tüm bu savaşlar öncelikle Jandarma birimleri tarafından uzmanlaşmış personellerin büyük oranda yayılmasına sebebiyet vermiştir. Eğitimleri tam ve gerekli bütün tecrübeye sahip olan personelleri ile gün geçtikçe azalan koltukların yerine askerlik görevi yapma zamanı gelmiş erler ve emeklisi gelmiş personeller kullanılmak zorunda kalınmakla beraber cephedeki ihtiyaç durumu ile bağlantılı olarak tekrardan bir araya gelen Jandarma birimleri, odaklanılan toplum asayişinin korunması amacıyla yönelik olan yetkisinden epey bir geride kalmışlardır.⁴⁸

Birinci Dünya Savaşı esnasında Osmanlı Devleti, İtilaf devletleri ile beraber 30 Ekim 1918 de Mondros Ateşkes Mütarekesini imzalamasıyla oluşan çatışmaları

⁴⁵ İsmail, Efe, “30 Ekim 1918’den Ocak 1921’e Teşkilat, Tensikât ve İcraatlarıyla Türk Jandarması”, Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 2016. s. 586.

⁴⁶ İsmail. Yaşar, 151’inci Kuruluş Döneminde Jandarmanın Tarihi Gelişimi, Jandarma Dergisi, Sayı 81, J.Gn.K.lığı., Ankara. 1997. s.14.

⁴⁷ Mehmet, Beşikçi, Birinci Dünya SavYapılan maşı’nda Devlet İktidarı ve İç Güvenlik: Asker Kaçakları Sorunu ve Jandarmanın Yeniden Yapılandırılması, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul. 2010. s.163

⁴⁸ Hikmet Süer, “1877-1878 Osmanlı Rus Harbi: Rumeli Cephesi”, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1993. s.73.

sonlandırmıştır. Mondros Ateşkes Mütarekesinin 5. Maddesine göre, sınır birimlerinin güvenliğinin sağlanması amacına yönelik oluşturulacak birlikler dışında kalan bütün askeri kuvvet birliklerinin terhisinin olması yönünde bilgilendirme yapılmıştır.⁴⁹ Ateşkes Mütarekesinin 5. Maddesine göre Osmanlının disiplinli birliklerinin çoğunluğu İtilaf devletleri tarafından terhis edilmesine sebep olmuştur. Yapılan mütarekeye göre disiplinli ordu mensuplarının birlikler üzerindeki kontrol ve güvenliğini hepten kaybetmesi üzerine Osmanlı devleti için tekrardan bir araya gelmek epey zor olacağı için dolayı, genel birimlerce görev ve yetkilerini yerine getiren jandarmaya askerlerini kaydetme işlem ve yöntemini izlemeleri uygun görülmüştür. Mütareke dönemi zamanında Jandarma birimlerine yasal bir nitelik hakkı sağlayabilmek ve bu doğrultudaki yeni düzenlemeleri yerine getirmek amacıyla jandarma Genel Kanunu uygulama imkanı bularak 26 Ekim 1917 de Jandarma birimlerinin idari ve mülki makamlar ile olan ilişkilerini yeniden gözden geçirmek maksadıyla bir kanun kararnamesi çıkarılmışlardır. Bu doğrultuda itilaf devletlerinin gözüne fazla batmadan görev icra eden Jandarma birimleri, 16 Mart 1919 da “Jandarma birimlerinin Dâhiliye Nezareti bünyesinde Raptı” Hususundaki gerekli görülen kanun Kararnamesi ile “Dâhiliye Nezareti”ne yani İçişleri Bakanlığına bağlı kılınmıştır.⁵⁰ Böylece Jandarma birim teşkilatı, tarihinde belki de ilk defa tamamen İçişleri Bakanlığına bağlanarak görevlerini yerine getirmişlerdir. Jandarma teşkilat birimine bağlı olduğundan bakanlıkların sürekli olarak değişmesinin ana nedeni olarak Jandarma birimlerinin yurt içindeki bütün güvenlik ve asayişten sorumlu olarak üstün çabası sonucu düşman işgaline karşı savaştaki savunması sırasındaki sağladıkları başarıları nedenler arasında olmaktadır. Tüm söz konusu özellikler sebebiyle çoğu bakanlıklar için Jandarma birimlerinin örgü içi yapısının oluşması açısından önem arz etmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında sarsılan otoritede meydana gelen zayıflama ile beraber ülkenin büyük bir kısmında asayiş hizmeti sağlanamamıştır. Bunun yanı sıra bir çete birliğine sahip toplulukların faaliyet gösterdiği eşkıya sisteminde düzensiz giden işlevin daha da artmasını sağlamıştır. Bilhassa da kırsal alandaki güvenlik işlevlerinin yetersizliğinden kaynaklı boşluğu kullanmak isteyen çete toplulukları hâkimi bulundukları alanlardan sorumlu olmalarıyla olaya başlamışlardır. Şimdiki şartların bitmesi ve devletin sarsılan otoritesinin yeniden ayağa kalkabilmesi için kırsal

⁴⁹ TTK, 04.04.2021, www.ttk.gov.tr

⁵⁰ Nurettin Akman, a.g.e. s.65

bölgelerin sorumlusu Jandarma birliklerine gerek duyulmuştur. Jandarma birimleri savaşlardaki başarısını diğer alanlarda da devam ettirmiştir. Çetelerle yapılan asayiş mücadelesi içerisinde Jandarma birlikleri, büyük bir iş benimsemesi ile yetki ve görevini yerine getirmeye çalışmışlardır. Bu kurulan Jandarma müfrezelerinin çok az bir zaman içerisinde düzen ve güvenliği tekrardan sağladığı gözlemlenmiştir⁵¹

3.1.2. Cumhuriyet Döneminde Jandarma Teşkilatı

Jandarma birimleri tarafından teşkilatı, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında tüm kuvvet birlikleri tarafından ağır fedakarlıklar sonucu çok büyük başarılar elde etmişlerdir. Zorlu imkânlar çerçevesinde girilen silahlı çatışmalar, Jandarma birimlerini her yönden olumsuz etkilemiştir. Yapılan savaşlar sonucunda verilen insan kayıpları ile alanında uzman ve yetenekli personelin gittikçe azalmasına sebebiyet vermiştir. Yeniden toparlanma sürecine girilmesiyle tecrübeli personel sayısında yetersizlik olmasından dolayı sürecin daha da uzamasına sebebiyet vermiştir.

Cumhuriyetin ilanından sonra devletin çoğu kurumdaki şekilde Jandarma teşkilat kurumunda da tekrardan yapılandırma sürecine girilmiştir. Söz konusu süre zarfında mevzuat bakımından ilk köklü değişiklik 1930 da gerçekleşmiştir. 1930 yılına kadar Jandarma teşkilat biriminin görev ve sorumluluklarında hukuki eksiklikler olması sebebi ile uygulamada kullanılan tüzük ve yönetmenliklerde mevcut ihtiyaçlara malesef ki istenilen düzeyde yetememiştir.

10 Haziran 1930 da, 1706 sayılı Jandarma Kanununun yürürlüğe girmesiyle beraber Jandarma birimleri şimdiki hukuki statülerini kazanmışlardır. 1706 nolu Jandarma Kanununa göre; Cumhuriyet zamanında Jandarma birimlerinin görev ve yetkilerini, ilgili ve bağlı olduğu yetkililerce görev sınırlılıklarını ortaya çıkarmıştır. İlgili kanunun en temel maddesi olan 1. Maddesinde yer alan Jandarma ibaresine göre, emniyeti sağlamaya yönelik güvenlik tedbirlerinin alınması ve birliği sağlamaya yönelik de kanunların uygulanması hususunda verilen komutların yerine getirmesi için memur yani silahlı personel ile askerî kolluklar faaliyet göstermektedir.⁵²

İlgili kanunun 2'nci maddesinde yer alan ibarede Jandarma birimlerinin göreve sadık kalma durumuna ilişkin Jandarma birimleri, emniyet mensupları ve asayiş

⁵¹ Hakkı Aris, a.g.e., s.15.

⁵² <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1526.pdf> (06.05.2021)

birimleri gereği yetkilendirildikleri görevleri açısından İçişleri Bakanlığına bağlı idari departmana bağlı kılınmalarına; eğitim ve statüleri açısından Genelkurmay Başkanlığı idaresine bağlı kılınmalarına; silah ve araç gereçlerin temini, savaşta Kara Kuvvetleri birimine hiç kuşkusuz dahil olacak sahadaki birimler ile kıyafet tertip ve düzen bakımından Milli Savunma Bakanlığı idaresine bağlı olmaları esas kılınmıştır. Jandarma birimleri olay esnasında kolluk kuvvet birimlerinin görevleriyle beraber seferberlik halinde yapılacak görevler bakımından da hala Milli Savunma Bakanlığına bağlı olarak görevlerini yapmaktadırlar. Tanzimat dönemi sonrasında başlayan ve uygulamaya yavaş yavaş dahil olan konular gereği Jandarma biriminin mülki ve idari kurumuna olan sadakat davranışları ile Cumhuriyetin ilan edildiği zamanlarda daha bir ve güç kazanarak görevlerine daha bir güçlü sürdürmüşlerdir. 25 Aralık 1937 de kurulan ve 1706 sayılı Jandarma Kanunu gereğince Jandarma Birim Teşkilat ve Vazife Tüzüğü yasalaşarak yasaya değişilebilir olma durumu kazandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca ülke genelinde ki güvenlik için gerekli olan Jandarma birliklerinin sayılarında artış sağlanmıştır.⁵³

Hukuki nitelikteki kazanan Jandarma teşkilat birimleri, hızlıca modern sisteme dahil olmuşlardır. 6815 sayılı Kanun hükmünde kararname ile 1956 da Gümrük Muhafaza Umum Komutanlığı bünyesine devredilerek, sınırlardaki güvenlik ve düzenden sorumluluk görevi Jandarma birimlerine tahsis edilmiştir. 1957 yılında ise Jandarma birimlerinin sınır ve eğitim birlikleri tarafından tugaylarca görev ve faaliyetlerini yürüterek kolluk işlevlerini yerine getirmişlerdir. 1961 yılında da ilk Jandarma Bölge Komutanlığı Ankara’da kurulmuş oldu.⁵⁴

1963 yılında İzmir’in Eski Foça ilçesinde, Jandarma Komando eğitim alayı açılarak Türkiye’nin her yerinde konuşlu olarak yer alan komando birlikleri tarafından görev icra edecek olan personelin ilk eğitimleri verilmiş olmaktadır. Mevcut zamanda Jandarma biriminin nitelik ve nicelik bakımından güçlü durmasında komando birliklerinin de rolü yadsınamaz. Osmanlının son zamanlarında özellikle kırsal yerlerde gerçekleşen eşkıya ile mücadele etmekten sorumlu seyyar olarak görev yapacak olan seyyar kuvvetlerin görevlerini, ilgili dönemde komando kuvvetleri yapmaktadır. Jandarma biriminin ilk havacılık birlikleri, 1968 de Helikopter Bölük Komutanlığı adı altında Diyarbakır’da yer almaktadır. 1969 yılında da Jandarma Genel

⁵³ Genelkurmay Başkanlığı, “Cumhuriyetimizin 75. Yılında Türk Silahlı Kuvvetleri”, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1998. s.273

⁵⁴ Hakkı Aris, a.g.e., s.278

Komutanlığınca uyuşturucu ile mücadele etme amacına yönelik olarak Narkotik Şubeler oluşturulmuştur.⁵⁵

Cumhuriyetin ilan edildiği zamanlarda Jandarma kolluk kuvvetleri tarafından, seferberlik ilan edilmesi veya savaş durumlarının oluşması sebebiyle birim kuvvetlerin emri altına girilmiştir. Bu duruma en güzel örnek olarak, Nevşehir ve Siirt Jandarma Komando Taburları, 1974'te Genelkurmay Başkanlığı bünyesi altında diğer birliklere ek olarak Kıbrıs Barış Harekatında yer almıştır diyebiliriz. Kıbrıs Türk'ünün bağımsızlık mücadelesini tam anlamıyla destekleyerek silahlı çatışmalara katılımını sağlayan Jandarma kuvvetleri görev süresi içerisinde 13 askeri personelini de şehit verdiğini açıklamıştır. Söz konusu Harekâta kendi isteği ile katılan Jandarma personellerine TBMM tarafından bu harekata ilişkin çıkarılan kanun hükmünde kararname ile “Muharip Gazi” unvanı verilmesi uygun görülmüştür..⁵⁶

1980ler de Jandarma birliklerinin coğrafi sorumluluk ve hukuki altyapıları hususlarında köklü değişikliğe gidilmesi sonucuyla 1982 yılında Jandarma birlikleri tarafından görevlendirilen kıyıların güvenliğinden sorumlu olarak aynı dönemde oluşturulan Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafına devri sağlanmış fakat günümüzde iç deniz olarak bilinen göl ve akarsu tarzı kıyılarda da güvenliğin sağlanmasına yönelik olan görevleri hala “Jandarma Asayiş Bot Timleri” bünyesine bağlı yürütülmektedir. 1988 den itibaren ise kara sınırlarının korunmasına yönelik görev Kara Kuvvetleri Komutanlığı bünyesine bağlı olarak aşamalı bir şekilde devri sağlanmıştır. Kara Kuvvetleri Komutanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre ise, personel yetersizliği ve teknik altyapının eksik olması sebebi ile sınırları korumak için görev devir işlemleri uzamak durumunda kalarak sınırlardaki birlikler tarafından resmen artık devir işlemleri ise 08 Nisan 2013 de gerçekleşmiştir.⁵⁷

10 Mart 1983 tarihinde ihtiyaçları yeterli derecede karşılayamayan 1706 sayılı Jandarma Kanunu yürürlükten kaldırılarak Jandarma birimlerinin temel yapılarını ilgilendiren 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu yürürlüğe girmesi ile birlikte yetkinlikler arttırılmıştır. Hazırlık aşamasında modern ülkelerin Jandarma teşkilat birimleri de incelenerek günün ihtiyaçlarına cevap veren bir kanun

⁵⁵İbrahim Açıkmeşe, “Cumhuriyetin 70. Yılında Jandarma Genel Komutanlığı”, Türk İdare Dergisi, Aralık, Sayı (406), 1993. s.323.

⁵⁶ Özmen, U., “40 1

ncı Yılında Kıbrıs Barış Harekâtında Jandarma Komando Birlikleri”, Jandarma Dergisi, Sayı (140), 2014. s.14.

⁵⁷ J.Gn.K.lığı, 14.06.2021, www.Jandarma.gov.tr

oluşturularak bunun uygulanmasını sağlamak amacına istinaden 17 Aralık 1983 tarihli ve 18254 sayılı Resmi Gazetede, Jandarma Teşkilatı, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği kanunu yayınlanmıştır.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunun 3'üncü maddesi gereğince Jandarma biriminin hukuki niteliği noktasında; Jandarma birimleri tarafından güvenlik ve düzenin korunmasını sağlayan, diğer kanun korunması amacına yönelik olan ve nizam yetkililerinin yetkilendirdikleri görevleri yapmaya çalışan silahlı askeri bir güvenlik sisteminin ana yapısı açıklanmıştır.⁵⁸

Jandarma, özellikle 1984 yılından itibaren günümüze kadar geçen her süre zarfında, Türkiye'nin bölünmez bütünlüğüne zarar veren ve hala da buna devam eden tüm terör sistemlerine karşı yurt içi ve yurtdışında yapılan fedakarlığın önemli konulardan biri haline gelmiştir. Jandarma birimlerinin bir kolu şeklinde kurulan komando birlik birimleri, terör vermiş olduğu başarısı nicelik ve nitelik yönleri açısından büyük önem arz etmektedir. Söz konusu bu birliklerin önemi günümüzde hala sürmektedir. Özellikle de doğu bölgesi ve sınır ötesinde görevlerini icra edecek olan çok fonksiyonlu olan terörle mücadele operasyonlarında birlikler arasında bütünlüğü korumak adına Van'da Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı açılmıştır.

Jandarma birimlerinin yetkilerinden olan adli yetki ve görevlerinin yerine getirilmesi sırasında değişen teknolojiyle beraber değişimi esas alarak tam anlamıyla yapılmasını, bilimsel açıdan değişim gösteren teknik ve yöntemlerle suça teşkil olan ispatların detaylı araştırılması ve adli yönden görevlerin etkinliklerinin fazlalaştırılması maksadıyla Ankara'da bulunan Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı 10 Nisan 1993 de oluşturulmuştur. Bu bağlamda suç ile baş etmeye çalışmalarının arttırılması hususunda çeşitli yerlerde Kriminal Laboratuvar Amirlikleri kurularak faaliyet ve görevlerine başlamışlardır; Bu bağlamda 1994 de Van ilinde, 2005 de Aydın ilinde ve 2014 de İstanbul ilinde söz konusu birimler kurulmuştur.⁵⁹

Avrupa'da Uluslararası yönden suç ve suçun oluşmasında etkili olan olay yeri incelemesinden mahkeme aşamasına kadarki süreçte yapılan tüm kriminal çalışmalarını standartlaştırarak, kriminal laboratuvarlarında çalışan personelin de gelişen teknolojiye uygun gerekli tüm eğitimleri alması sonucunda, Avrupa Kriminal Laboratuvarları (ENFSI) kurulmuş olmaktadır. Kriminal Daire Başkanlığı dünya genelinde her türlü gelişimi yakından takip ederken jandarma birimle 1998 de üye

⁵⁸ Resmi Gazete, 16.06.2021, www.resmigazete.gov.tr

⁵⁹ J.Gn. K. lığı, 18.06.2021, www.Jandarma.gov.tr

sıfatıyla yer almışlardır.⁶⁰ Söz konusu organizasyon ile Türkiye'yi ilk defa Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı temsil etmiş olarak kayıtlara geçmiştir.

Uluslararası güvenlik ve düzeni sağlamak amacıyla Uluslararası Jandarma Birimleri ve Askeri Nitelikli Kolluk Kuvvetleri Birliği kurulmuş ve birlikler birçok ülkenin katılımıyla 18 Mayıs 1994 tarihinde gerçekleşmiştir. Söz konusu birliklerin adı, Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz'in katılımıyla gerçekleşmesinden dolayı bu ülkelerin baş harflerine göre FIEP şeklinde oluşturulmuştur. Jandarma Genel Komutanlığı 21 Ekim 1997'de gözlemci üye sıfatıyla, 20 Ekim 1998 de ise asıl üye sıfatıyla yer almıştır.⁶¹ Bugün hala geçerliliğini koruyan askeri statüye sahip kolluk birimleri olarak bahsedilen birimler yer almaktadır.⁶² Askeri niteliğe sahip kuvvetler gereği oluşturulan birliklerin yapılarının farklılık göstermesine karşın yazılı disiplinler çerçevesinde diğer birimlere göre farklı bir merkezîyetçi yapıya sahip olmakla beraber zorlu şartlar ışığında görevlerini icra ederek kabiliyetlerini ve çok yönlü gelişen işlevselliklerini Jandarma teşkilat birimlerinin ortak özellikleri olarak görülmektedir.⁶³

Uluslararası düzen ve güvenliği son derece önemli bulan Jandarma birlikleri yalnızca Avrupa Birliği olan ülkeler açısından Askeri niteliğe sahip Kollukların bir parçası olabildiği (Fransa, İspanya, İtalya, Hollanda, Portekiz, Polonya ve Litvanya), 2010 yılından bu yana Avrupa Jandarma Kuvveti (AJK)'nin incelemeci sıfatıyla üyeliğini sağlamışlardır. Bunun yanı sıra AJK çatısı altında görevlerini yerine getiren, Barışı Destekleme Harekâtlarına da şekilde katılım sağlamaktadırlar.⁶⁴

2803 sayılı kanunun 3. Maddesi gereğince de Jandarma biriminin ifade ettiği anlam açıklanarak askeri bir güç ifade ettiği de belirtilmiş olmaktadır. 668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname 27 Temmuz 2016 de yayımlanarak Jandarma birimlerinin, Genelkurmay Başkanlığı nazarında askeri bağılıklarını bitirerek İçişleri Bakanlığına doğru bağlanma akışı gerçekleşmiştir.⁶⁵ Bu bağlamda daha önce bahsi geçen; askeri nitelik taşıyan her hususta Genelkurmay Başkanlığı tarafına, güvenlik düzenin korunmasına ilişkin hususlarda ise İçişleri Bakanlığına bağlı görev ve yetkiler yerine getirilirken; Komutanlık tarafından gerçekleşen bir değişim ile görevli olduğu

⁶⁰ ENFSI, 21.06.2021, www.enfsi.eu

⁶¹ FIEP, 20.06.2021, www.fiep.org

⁶² J.Gn. K. lığı, 21.06.2021, www.Jandarma.gov.tr

⁶³ Pierre Gobinet, "The Gendarmerie Alternative: Is There A Case For The Existence of Police Organization with Military Status in The Twenty First Century European Security Apparatus?", *International Journal of Police Science & Management*, Vol(10), Number(4), s. 457.

⁶⁴ EUROGENDFOR, 22.06.2021, eurogendfor.org

⁶⁵ Resmi Gazete, 19.06.2021, www.resmigazete.gov.tr

bütün işlerde İçişleri Bakanlığı bünyesinde çalışmalarını sürdürmüştür. Böylece güvenlik ve düzeni sağlamaya yönelik çalışmalarda tek bir noktada toplanmaları sağlanmış ve Jandarma birimlerinin günümüzde de karşılaştıkları bu son derece önemli olan değişim ile 2016 dan günümüz şartlarına dek süre gelen Jandarma teşkilat birimlerini yakından ilgilendiren bu konuda bahsi geçen tüm mevzuat değişikliklerine yönelik detaylı açıklamaya 5'inci bölümde yer verilecektir.

3.2. Jandarma Teşkilat Birimlerinin Temel Yapısı

Birimlerin icra etmesi gereken verilen görevleri ve ilgili yetkileri gereği oluşan sorumluluklarını, sadakat ve güven çerçevesinde birim ve birliklere ait olan kurallar ışığında yeniden ele alan temel mevzuat kanunları gereği, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilatının yetki ve sorumlulukları JTGY Kanununa bağlanmıştır. Kamuda güvenlik ve düzeninin olmasına yönelik görev alan Jandarma birimleri JTGYK'nda da yer alan adli, mülki ve askeri görevlerini yerine getirmesiyle teşkilatlanmaları sağlanmıştır. 3152 sayılı kanun gereği güvenlik ve düzenin gerektirdiği bütün yetki ve sorumlulukları İçişleri Bakanlığına devretmişlerdir⁶⁶. İçişleri Bakanı, bu görevlerini icra ederken Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bünyesinde yürütmekte olup birliklerin kuruluş noktalarının tespiti noktasında Bakanlığın belirlediği esaslar doğrultusunda görevler yerine getirmektedirler.

Askeri bakımdan Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak görev süren birlikler, güvenlik ve düzenin gerektirdiği disiplin çerçevesinde göreve ve makama bağlılıkları gereği Jandarma birimleri bulunurken, yerine getirdikleri yetkilerin esaslarına yönelikte askeri birimlerden komut alarak görevi icra etmişlerdir. 2016 yılında çıkarılan kanun ile İçişleri Bakanlığına her yönden bağlı olması sonucu askeri birlikler tarafından amir-sivil ayrımı ortadan kaldırılmıştır. JTGK'nun 4'üncü fıkrası gereği Komutanlığın Bakanlığa bağlı olarak görevlerini icra ettiklerini resmi olarak bir karar sonucu ilan edilmiştir⁶⁷.

2016 yılında çıkarılan kanun 21 Ocak 2017 tarihinde tekrardan düzenlemeye giderek; JTGY'nin 5'inci maddesi uyarınca; merkeze, taşralara veya doğrudan merkez

⁶⁶ Resmi Gazete, 02.07.2021, www.resmigazete.gov.tr

⁶⁷ Resmi Gazete, 02.07.2021, www.resmigazete.gov.tr

odaklı iş yapan birliklerden oluşmaktadır.⁶⁸

Jandarma birliklerinin kuruluş ve yerlerinin düzenlenmesi konusunda mülki emirler esas alınmak şartı ile ihtiyaç duyulması halinde çok sayıda ili de kapsayan bölgelerde birlikler kurulması ön görülmüştür. Bölge komutanlarının il valisinden sorumlu olarak yetkilendirileceği esas kılınmıştır.⁶⁹ Her ilde o ile ait il ismi ile 81 İl de kurulan Jandarma Komutanlığı, ilçelerde de söz konusu ilçenin ismiyle sıfat kazanan Jandarma Komutanlığı kurulmuştur.

Jandarma karakollarının yerlerinin belirlenmesi hususunda; güvenlik birimlerinin koşulları, bölgenin ekonomisinin ve bulunduğu coğrafik şartlarında da baz alınarak çeşitli sebepler doğrultusunda yani yoğun olan nüfusun olması, ulaşımda yaşanan zorluklar, yerleşim yerlerinin hali ve kamu yetkilerinin gereklilikleri doğrultusunda sosyal ilişkiler ve kültürel açıdan gelişmiş bir yer olması noktasında büyük öneme sahip olmaktadır.⁷⁰ Bunun yanı sıra Jandarma sorumluluk alanının merkezi bir bölgede yer alması sebebi ile vatandaşlarının rahat ulaşım sağlayacağı alan oluşturmaları bakımından kamu düzeninin oluşması ve sağlanması amacına yönelik kolaylıklar sağlanırken büyük önem de arz etmektedir.

Güvenlik sağlanması, disiplinin oluşması ve koruma amaçlı görevlendirilen birimin komutu doğrultusunda Jandarma karakolları oluşturulmaktadır. Bu bağlamda İl Jandarma Komutanının önerisi üzerine il Valisinin de kabulü doğrultusunda görev icra edilmektedir. Karakolların konuş yerinin yetkili makamı olan İçişleri Bakanı onayı ile gerçekleşmekle beraber karakollardan devriye ekiplerinin çıkartılması sonucu yeterli emniyet sağlanamayarak kritik bölgelerin emniyetinin sağlanması noktasında kontrol altında bulundurulması adına geçici karakol komutanlıklarının kurulması ön görülmekle beraber bu yeni oluşturulan karakolların yerlerini de İl Jandarma Komutanının önerisi ile işleme alınıp Vali son nokta anlamında onay vermesi sonucu belirlenmektedir.⁷¹

2016da JTGY'Y'nin tekrar bir düzenleme gitmesi sonucu ile teşkilatı yakından bağlayan yerlerde düzenlemeler olmasına sebep olmuştur. Bilhassa da 2003 yılında KKK'na her şeyiyle devrolan kara sınırlarının Jandarma teşkilatı içerisinde sınırda

⁶⁸ e-Mevzuat, 03.07.2021, www.mevzuat.gov.tr

⁶⁹ e-Mevzuat, 03.07.2021, www.mevzuat.gov.tr

⁷⁰ e-Mevzuat, 03.07.2021, www.mevzuat.gov.tr

⁷¹ e-Mevzuat, 03.07.2021, www.mevzuat.gov.tr

bulunan birimlerin hepsi böylece lağvedilmiş olmuştur. Yani düzenleme sonucu yeni kanunun 5'inci fıkrası esas alınarak “Sınır Birlikleri” kavramı, birliklerce himayesinden tamamen silinmiştir.

3.3. Jandarma Birimlerinin Yetki ve Sorumlulukları

birlikler kanunlarla belirlenmiş olan görevlerini, mecburi durumlar dışında yetkili ve sorumlu oldukları alanlar içerisinde zorunlu olarak kullanılmaktadır. Jandarma birimlerinin yetkilerin belirlenmesi ve sorumluluklarının oluşması noktasında önemli olmaktadır. Yoksa birimler sorumlulukları dışında kalan yerlerde kendilerine bahşedilen görevleri kullanmak durumda kalırdı ki bu durum da hukuken yetki tecavüzü olarak nitelendirilir bu da yok hükmünde demektir. Jandarmanın sorumluluk alanlarına ters düşen diğer bir kolluk görevlisi de Polis mensuplarıdır. Polis ve Jandarmanın olaylara müdahale noktasındaki hareketlerini belli esaslara göre belirleyen kurallar, olayın nerede meydana geldiği noktasında değişkenlik gösterebilmektedir⁷². Yani Jandarma ve Polis kolluk kuvvetlerine benzer oranda görevlerini yerine getirirken, söz konusu görevleri ancak kurallar çerçevesinde sorumlu oldukları alanlarda yerine getirebilirler.

3.3.1. Jandarma Birimlerinin Yetki Sorumluluk Alanları

Jandarma biriminin başlıca görevleri ve yetki sorumluluk alanları; Polis mensuplarının yetki yerlerinin dışında kalan il ve ilçe belediyeleri haricindeki kırsal bölgeler olarak belirtilmiştir. Fakat, belediye sınırları kapsamında gerçekleşen hizmetin şartları yönünden uygunluk gösteren yerler, Jandarma birimlerinin yetkileri ve sorumluluk alanları şeklinde belirtilmiştir. İçişleri'nin kararı doğrultusunda iller veya ilçeler tamamen Polis mensupları veya Jandarma birimlerinin yetki ve sorumluluk alanları diye belirlemek yetkililerce de uygun görülmüştür (JTGYK, 1983: madde 10).

Kolluk birimlerinin yetki ve sorumlulukları hususunda; Türkiye yüzölçümü değerlerince belirlenen kısmı yüzde 93 olmakla birlikte nüfusunun yüzde 21'i de Jandarma teşkilat biriminin güvenlik kapsamını oluşturulmaktadır⁷³.

⁷² Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınları, Bursa, 2013: 427

⁷³ J.Gn.K.lığı, 04.07.2021, www.Jandarma.gov.tr

İl ve ilçelerde görevli olan Jandarma birimleri ve Polis mensupları tarafından belirlenen sorumlulukların yerleri, ilçelerde görev alan kaymakam, illerde hizmet veren vali ya da valinin yetkili kılacağı vali yardımcısı başkanlığında emniyet güçlerinin de katılımıyla yetkili komisyon nazarında oluşturulmaktadır. Söz konusu komisyonun kurul toplantısı yapabilmesi için öncelikle ve zorunlu olarak vali veya kaymakamın çağrısı gerekmekte olup en geç üç ay içinde yetki ve sorumluluk alanları tekrardan düzenlenmek durumundadır. Alınan kararlar İçişleri Bakanının onayına sunulduktan sonra yürürlüğe girmekte ve belirtilen yetki ve sorumluluk alanları dahilinde verilecek olan karara ek olarak harita veya kroki üzerinde gösterilerek onaya sunulması zorunludur (JTGYK, 1983: madde 10). Söz konusu sınırların belirlenmesinde yer alan birimler arasında çıkan uyuşmazlıklar, birimin en üst yetkili amiri tarafından kesin çözüme kavuşturulmak zorundadır. Söz konusu sorumluluk alanlarına ilişkin görevin devredilmesi ve yeni görevi alacak birime teslim edilmesi durumları en geç üç ay içinde bitmeli ve göreve başlanmalıdır. İlgili birimlerin, sorumlu oldukları yerlerde olan değişiklikler sonucunda teşkilatlanma, planlama, bütçeleme ve personel istihdamı gibi konulardaki bütün düzenlemelerden ve bu düzenlemelerin ifasından sorumludurlar (JTGYK, 2016: madde 10).

Jandarma birimleri güvenlik güçleri ile beraber koordinasyon içerisinde olmak zorundadırlar. Polis mensupları ile Jandarma birimlerinin yetki ve sorumluluk alanlarının kesin olarak farklı olmalarına karşın, bu birimlerin yapıları gereği sorumlu oldukları yerlerde görev yapamayacakları anlamı çıkarılmamaktadır. Şöyle ki; polis ile jandarma teşkilatı, kendi sorumluluk alanında yetersiz olduklarını ya da olacaklarını ön görmeleri durumunda, yetkili amirlerce birbiri yerine sorumluluk alanlarında kısa süreliğine de olsa görev yapabileceklerdir. Ayrıca kendi sorumlulukları dışında olmasına karşın; Polis mensuplarının olmaması halinde özel kuvvetlerin sorumluluklarında olan kısımlarda Jandarmanın ilgi alanına giren ihlal ya da suçun işlenmesi durumunda oluşan suçlar da Jandarma birimleri ya görevlendirilir ya da olaya kendiliğinden müdahale etmesi mümkün olabilmektedir (JTGYK, 2016: madde 9).

3.3.2. Jandarma Birimlerinin Yetkileri

Birimlerin sorumluluk alanlarında yetkili olunan mülki ve adli görevlerinin yapılmasında öncelikle 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu esas

alınarak 2559 sayılı Polis Kanunları çerçevesinde ve 5271 sayılı Ceza kanunu ve diğer hükümler gereğince hareket etmek durumundadır. Jandarma teşkilat birimlerinin görev ve yetkileri, 2803 sayılı mevzuat gereğince 2016 yılında tekrardan yapılandırılıp değerlendirilmesi noktasında değişiklik göstermesi yönünde “diğer görevler” ifadesi silinerek işlem görmesiyle jandarma birimlerinin görev ve yetkileri böylece adli, mülki ve askeri olarak ele alınacaktır.

3.3.2.1. Jandarma Birimlerinin Mülki Yetkileri

Mülki yetki demek idari kolluk kuvveti demektir. Bu da, kamu düzen ve güvenliğini sağlamaya yönelik sürekliliğinin devamının olması amacına yönelik kanunlar çerçevesinde kişilerin yaşamlarını kısıtlayan faaliyetlerin bütünüdür. Mülki görevler, suçları engelleme yetkisinde olan birimlerdir. Dolayısıyla idari kolluk kelimesi yerine önleyici kolluk kelimesi de kullanılabileceği uygun görülmüştür. Ayrıca idari kolluk kuvvetleri gerekli mercilerin çerçevesinde olan yetkiler olmakla beraber, üst yetkili amirlerin birlikler üzerindeki etki ve baskısını da ortaya çıkarmaktadır. Jandarmalar idari görevleri gereği idare amirlerine sorumlu olmaktadır⁷⁴.

Jandarma birimleri idari görev bakımından; güvenlik ve düzenin olması adına, suçların belirlenmesi, işlenmiş olan suçların tespit edilmesi amacıyla gerekli bilgileri toplamakla beraber başka birlikler ile ortak iş süreci içerisinde yönetmektedir. Suçları önlemeye yönelik diğer birimler, kolluk kuvvetleri, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde önemli projeler yürütmektedir. Dahası trafik görevlerini yürüterek oluşan kazaların bütün işlemlerini yerine getirmekten sorumludur(JTGYY, 2016: madde 11).

3.3.2.2. Jandarma Birimlerinin Adli Yetkileri

İşlenmiş olan suç ve suç oluşturan her şey mevzuatlardaki gibi yapılmasını ve adli görevlerin ifasını gerekli kılmıştır (JTGYK, 1983: madde 7). Adli yetkiler, idari görevlerin kamu düzenine ilişkin olanları ile beraber kolluğun görevlerinin öz temel yapısını oluşturmaktadır. Jandarma, adli yetkileri icra ederken idari yetkililerin emri

⁷⁴ Resmi Gazete, 09.07.2021, www.resmigazete.gov.tr

altında olmadan adli merciler tarafından sorumlu olmaktadır. Adli kuvvetler, herhangi bir suça teşkil olan ihbar, şikayetleri zaman kaybetmeden Cumhuriyet savcısına bildirmek ve savcının emriyle olayın çözülmesini adına soruşturma yapılmaktadır.(Adli Kolluk Yönetmeliği, 2005: madde 6).

3.3.2.3. Jandarma Birimlerinin Askeri Yetkileri

Jandarma birimlerinin kanun değişikliğine gitmesiyle tekrar yapılandırılma yoluna gidilmesi ile askeri yetkileri yönünden de yeniliği gerekli kılan birçok askeri görevlere sahip olmaktadır. Ayrıca askeri bağlılık gereği olan personelin özlük haklarını içeren bir çok noktada kanunlar geçerli olmaktadır. Bu durum Jandarma personelinin kolluk kuvvetlerinden ayrılmasına sebebiyet vermiştir

Yeni mevzuat hükümlerine göre ise Jandarma birlikleri için, seferberlik hallerinde ya da savaş dönemlerinde yetkilendirilecek birliklerin emri altında görev yapmaları şeklinde ifade edilmektedir.

Ülkelerin Jandarma teşkilatları incelendiğinde; aralarındaki bazı ayrımlara rağmen hiyerarşisi esas alması gereği yeniden değişimi gerekli kılan, askeri birimleri ve zor koşullarda yetkilerini yapabilmeleri bakımından bir çok benzer yanları vardır diyebiliriz. Jandarma birimleri, 57 ülkeden 26'sında idari , adli ve askeri yetkiler bulunurken, 31'inde ise adli yetkileri olmamaktadır⁷⁵. Birimler hiyerarşik açıdan birbirlerine bağlı olmalarından dolayı İçişleri ve Savunma Bakanlığına bağlı olarak görev almaktadırlar.⁷⁶

Jandarma birimlerinin adli ve mülki görevlerini yerine getirirken iki taraflı bağlılık sonucuna göre sivil ve askeri emir altındayken barış adına yapılan faaliyetlere dahil olan birimler içerisinde arabulucu adı verilen kavramı üstlenmekte olduğu gözlemlenmiş olmakla birlikte uluslararası olarak gerçekleşen faaliyetlerde askeri nitelikli birimlere olan talep her geçen gün artış göstermektedir⁷⁷.

Söz konusu araştırmanın ilerleyen kısımlarında, kurumsal işlevlerinden ve öneminin her geçen gün daha da artmasıyla Jandarma birimlerinin, İçişleri Bakanlığına bağlı olarak görevlerini icra etmesinden kaynaklı sebepleri ve dönüşüm sürecinin Jandarma teşkilatı açısından sebep olduğu ileri sürülen etkinliği ve verimliliği ele alınacaktır.

⁷⁵ J.Gn.K.lığı, a.g.e., s: 3

⁷⁶ J.Gn.K.lığı, a.g.e., s: 3

⁷⁷ Guy le Borgne, “La Gendarmerie Face Aux Nouvelles Exigences De La Securite”, Yeni Güvenlik Gereksinimleri Karşısında Jandarma, Revue Defense Nationale May No:5. 2004: 173

4. AVRUPA VE AKDENİZ JANDARMALAR VE ASKERÎ NİTELİĞE SAHİP KOLLUK KUVVETLERİ BİRLİĞİNE GENEL BAKIŞ (FIEP)

4.1. FIEP'in Genel Tanımı ve Faaliyetleri

FIEP; niteliğe sahip Jandarma ve Polis Kuvvetlerini kapsayan uluslararası bir organizasyon olmaktadır. Birliğin kısaltması Fransızca Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz (France-Italie-Espagne-Portugal) ülkelerin isimlerinin baş harflerini temsilen FIEP olarak ifade edilmektedir. FIEP e dahil olma bağlamında *merkezi otoritesinin yönetiminde cezai olarak bir yaptırıma tabi olan eylemleri engellemesiyle gerekli görüldüğünde bu fiilleri araştırarak sivil yetkililerin gözetiminde güvenlik ve düzenini sağlama amacına yönelik konularda tam yetki ve eş-sorumluluk sahibi olup bir çok idari görevlerle yetkilendirilebilen bir kurum*” olarak 2009 yılının son toplantısında açıklanmaya çalışmıştır. Ayrıca söz konusu bu tanım ile kolluk sisteminin uluslararası yönden bir tanımı kapsadığı ön görülmüştür⁷⁸. Dahası yapılan görüşmede FIEP'in amacına yönelik karşılıklı ilişkileri düzenlemek amacına ilişkin yurt dışında yer alan birimlerin kendi yapılarına gereken önemi verecek biçimde olması ifade edilmiştir. Operasyonel görevlerini yerine getirebilecek nitelikte olamayan FIEP, kapsamı gereği bilgi aktarımı ve deneyim paylaşımının önemli düzeyde üzerinde inşa edilen bir örgütlü yapı olmaktadır⁷⁹.

FIEP gereği hali hazırda kullanılmakta olan ulusal anlaşma ve kurallara bağlı kalınarak aşağıda yer alan kurumlarda bilgi aktarımı ve deneyim paylaşımında bulunmak istenmiştir.

- Öğrenim durumları ve yetki alanları;
- Hizmet Organizasyon yapısı;
- Teknolojik gelişmeler;
- Avrupa ve Akdeniz arasındaki durumlar⁸⁰.

FIEP'in görev ve kullanım alanı ise uluslararası anlaşma ve kanunlara bağlı

⁷⁸“The Association”, <http://www.fiep.org/about-fiep/the-association>, (19.04.2021).

⁷⁹ “The Association”, **a.g.k.**, (19.04.2021).

⁸⁰“The Association”, **a.g.k.**, (19.04.2021).

kalınmak şartı ile;

- İnsan Kaynakları Yönetim,
- Hizmet Birimlerinin yapılaştırılması,
- Teknolojik gelişmeler ile Lojistik durumlar,
- Bilgi ve tecrübelerin değişimleri esas alınarak oluşturulmuştur⁸¹.

4.2. FIEP'in Kuruluş Aşamaları

01 Ekim 1992 tarihinde Fransa Milli Jandarma Genel Direktörlüğü, Avrupa Jandarma birimleri paylaşımını arttırabilmek adına, askerî nitelikleri gereği birimlerin, yerleşim gösterdikleri ülkelerin çoğunluğu, güvenliğin sağlanması noktasındaki sorumlulukları baz alınarak, uluslararası alanda da hak ettikleri mertebeye ulaşmalarına yardımcı olmak amacıyla bir iş birliği projesi öneri olarak sunulmuştur. Aynı tarihler doğrultusunda, Fransa'nın tavsiye ettiği çalışmadan ayrı olarak, İspanya Guardia Civil Genel Direktörlüğü ile İtalya Karabinieri Komutanlığı bünyesinde gerçekleşen 2 Mayıs 1993 de Fransa'nın teklifi doğrultusunda görev paylaşımı hareketi başlatılmış olmakla beraber bir çok alanlarda oluşturulan iş birliği çalışmalarının daha sağlıklı bir şekilde işleyişini sürdürebilmesi adına yapılan söz konusu çalışmaların yasal ayrımlarının ortaya çıkarılması amacıyla, Fransa Jandarma birimlerinin liderliğinde 18 Mayıs 1994 Madrid'de, Fransa Milli Jandarma Genel Direktörlüğü, İtalya Karabinieri Genel Komutanlığı ve İspanya Guardia Civil Genel Direktörlüğü arasında kısa bir söyleşi yapılarak, FIEP'in temelini atılması yönünde kararlar alınmıştır⁸².

23 Mayıs 1996 tarihinde Fransa'da gerçekleşen komutanların da katılımıyla ilk zirve toplantısının yapılan “*OrtakAçıklama*” ile her yıl bir birimin Dönem Başkanlığını sürdürmedikçe benimsenen bir durum olmuştur. Türkiye'nin birliğe üyelik süreci noktasında ise ilk defa 30 Ağustos 1997 de FIEP üyesi olan ülkelerin Jandarma Genel Komutan ve Direktörlerine birer mektup gönderilmesi sonucunda süreci başlatmış olmaktadır⁸³.

Lizbon'da 1997 de liderler arasında Zirve Toplantısı yapılarak Türk Jandarma birimlerinin FIEP'e üye olma istekleri detaylı bir şekilde ele alınmış olup “*Gözlemci*

⁸¹“Statutes”, <http://www.fiep.Org/about-fiep/statutes/#annexe>, (19.04.2021).

⁸²“Statutes”, a.g.k., (19.04.2021).

⁸³“Statutes”, a.g.k., (19.04.2021).

Üye” olma talepleri de onaylanmıştır. 20 Ekim 1999 tarihinde yapılan üst düzey liderler arasında geçen bağlam adına icra edilen toplantıda, genel anlamda birliğin çalışmaları ve aralarındaki iç işleyişini bir düzene bağlayan “*FIEP Mutabakatı*” adında bir belge imzalanarak bu mutabakat metni 2001, 2002 ve 2009 yıllarında güncellenme durumları neticesinde güncellenerek en son 2009 tarihinde yapılan anlaşma geçerli kılınmıştır⁸⁴ FIEP’in kuruluşundan şimdiye dek 11 ülke birliğe üye olarak katılarak gözlemci sıfatıyla yer almıştır ki bu durum ülkelerin katılım durumu ve katılım tarihleri şu şekilde açıklanmaktadır:

Tablo 4.1. FIEP Üyeleri ve Üye oldukları Tarihler⁸⁵

Ülkeler	Teşkilat Birimlerinin Adları	Üyelik olma tarihleri
Fransa	Millî Jandarma Genel Direktörlüğü Birimi	1994
İtalya	Karabinieri Genel Komutanlığı Birimi	
İspanya	Guardia Civil Direktörlüğü Birimi	
Portekiz	Ulusal Cumhuriyet Muhafızları K.lığı Birimi	1995
Türkiye	Jandarma Genel Komutanlığı Birimi	1998
Hollanda	Kraliyet Mareşose Komutanlığı Birimi	2000
Fas	Kraliyet J Komutanlığı Birimi	
Romanya	Jandarma Genel Müfettişliği	2001
Şili	Karabineros Genel Direktörlüğü Birimi	2005
Arjantin	Ulusal Jandarma Direktörlüğü (*)	
Ürdün	Darak Genel Direktörlüğü Komutanlığı	2011
Katar	İç Güvenlik Birimi	2013
Tunus	Milli Muhafız Direktörlüğü	2016
Filistin	Ulusal Güvenlik Birimi	2015
Brezilya	Askeri Kolluk ve Askeri İtfaiye Birlikleri	2016
Ukrayna	Ulusal Muhafızları Komutanlığı	
Cibuti	Ulusal Kolluk Birimi	2017
Senegal	Milli Jandarma Komutanlığı	2018

(*) Ortak Üye

⁸⁴ “Statutes”, a.g.k., (19.04.2021).

⁸⁵“Avrupa ve Akdeniz Jandarmalar ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği”, <http://www.jandarma.gov.tr/dis/fiep.htm>, (26.04.2021).

Tablo 4.2. FIEP Dönem Başkanlığı yapan ve Sekreteryâ görevlerini yürütmekten sorumlu devletler ve tarihleri⁸⁶

Sıra Nu.	Üye Teşkilâtın Adı	Başkanlık Dönemi
1.	Portekiz	Ekim 1996-Ekim 1997
2.	İspanya	Ekim 1997-Ekim 1998
3.	İtalya	Ekim 1998-Ekim 1999
4.	Fransa	Ekim 1999-Ekim 2000
5.	Türkiye	Ekim 2000-Ekim 2001
6.	Hollanda	Ekim 2001-Ekim 2002
7.	Fas	Ekim 2002-Ekim 2003
8.	Portekiz	Ekim 2003-Ekim 2004
9.	İspanya	Ekim 2004-Ekim 2005
10.	İtalya	Ekim 2005-Ekim 2006
11.	Fransa	Ekim 2006-Ekim 2007
12.	Romanya	Ekim 2007-Ekim 2008
13.	Türkiye	Ekim 2008-Ekim 2009
14.	Hollanda	Ekim 2009-Ekim 2010
15.	Fas	Ekim 2010-Ekim 2011
16.	Portekiz Ulusal Cumhuriyet Muhafızları Komutanlığı Birimi	Ekim 2011-Ekim 2012

2008-2009 yıllarında Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde ikinci kez yapılacak olan Dönem Başkanlığı görevini yerine getirerek Dönem Başkanlığı boyunca yapılan faaliyetlerin tamamı aşağıdaki konular çerçevesinde yapılmıştır.

⁸⁶ <http://www.jandarma.gov.tr/dis/fiep.htm>, (26.04.2021)

Tablo 4.3. 2008-2009 Jandarma Genel Komutanlığı Bünyesinde Gerçekleşen Dönem Başkanlığı Görevinde Yapılan Faaliyetler⁸⁷.

Toplantı Adı	Görevli Ülke	Tarih	Konu
Avrupa İşleri Komisyonu Birimi	Hollanda	25-28 Kasım 2008	İstikrarın Sağlanmasına yönelik yapılan Program (ISEC) çerçevesinde FIEP üyelerinin uluslararası iş birliğinin etkisi altında kalması
İnsan Kaynakları Komisyonu Birimi	İspanya	18-21 Mayıs 2009	Doğal afetlerde görevli olan Jandarma Arama Kurtarma Tim personelinin eğitilmesi hususu
Yeni Teknolojiler ve Lojistik Komisyonu Birimi	Fas	21-24 Nisan 2009	Doğal afetlerde görevli olan jandarma biriminin ihtiyaç halinde kullandığı araç, gereç ve malzemeler ile iletişim sistemlerinin varlığı
Hizmet İçin Teşkilatlanma Komisyonu Birimi	Portekiz	16-19 Mart 2009	Doğal afetlerde görev alan jandarma biriminin rolü ve arama kurtarma Çalışmaları
Yapılan Seminer	Türkiye	07-08 Haziran 2010	Bilişim Suçları adı altında Mücadele çalışmaları
Zirve toplantısına hazırlık	Türkiye	07-10 Eylül 2009	20,09 da FIEP Zirve Toplantısı Hazırlıklarının Koordinesi adına çalışma yapması
Genel Komutanlar ve Direktörler tarafından yapılan Zirve Toplantısı	Türkiye	12-15 Ekim 2009	2009 da FIEP'in Ortak Açıklamalarının kabulü ve anlaşmaların imzalanması

⁸⁷ <http://www.jandarma.gov.tr/dis/fiep.htm>, (26.04.2021)

4.3. FIEP'in Üye Olma Şartları

Üye olan birimlerin nitelikleri gereği Avrupa Konsey üyesi olanların yada Akdeniz ülkelerinin bütün Jandarma ve Askerî nitelikli Kolluk birlikleri olarak tanımlanmış olmakla beraber üyelerin kabulü açısından son derece önemlidir. Üyelik nitelikleri gereği Komisyon toplantısı ve Karar Toplantılarına oy hakkına sahip olmuş bir şekilde katılım sağlanabilmekte olup farklı üye olma şartları için kollukların üyeliğinde her bir kişi için nitelikli takım olma şartları bulunmaktadır.

Ortak Üye niteliğine sahip ve coğrafi şartlar eteri kadar karşılayamayan Jandarma ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri şeklinde tanımlanmakla beraber komisyonlara Karar Toplantısında oy hakkına sahip değilken katılım sağlamalarına olanak tanınmıştır.

Gözlemci Niteliği ile coğrafik şartları karşılayanlar veya karşılamayanlar bakımından FIEP ortak üyesi olmak isteyenlerin söz konusu birimlerin birliğine dahil olma çalışmaları yerine getirme sorumlu ve yetkili jandarma ve Askerî Niteliğe sahip Kuvvetler şeklinde ifade edilmekle beraber yalnızca komisyonlara tanınan bir hak olduğu belirtilmiştir.

Üyelik şartları aşağıdaki gibidir:

- Avrupa Konseyi üyesi olma ya da Akdeniz Havzası ülkesine dahil olmak,
- Askerî niteliğe sahip bir genel Kolluk Kuvveti olmak,
- Yargı yetkisinin yönetim ve organizasyonu adına cezai yaptırımını gerekli kılan suçları araştırıp engellemek,
- Bütün oteritelerin yönetiminde kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak,
- Bunlara ek olarak da başka idari yetkileri de yapmaktır.⁸⁸

4.4. FIEP'e sahip Organlar

FIEP'in organlarının gelişimine yönelik adil yönetim anlayışı çerçevesinde yönetilmesi amacına yönelik yapılan Dönem Başkanlığı görevi, Sekretarya (FIEP Proje Sb.), Genel Komutan/Direktörler Yüksek Konseyi (Zirve) adı altında üç bölüme

⁸⁸ <http://www.jandarma.gov.tr/dis/fiep.htm>, (26.04.2021).

ayrılarak ifade edilmeye çalışılmıştır.

FIEP’te her zaman için bir Sekreteryaya ve Başkanlık sistemi bulunmakla beraber bu durum üyeler arasında dönüşümlü olarak yapılmaktadır. Söz konusu görevler her yıl ekim ayında gerçekleşen liderlerin katılımıyla olan zirve toplantısıyla gerçekleşmektedir. Söz konusu görevleri yürüten birim liderleri tarafından yapılan Zirve Toplantısı ile liderler sonraki birime görevi devretmesi işlemiyle süreç ilerlemektedir.

1. Dönem Başkanlığı; Birimleri temsil ederek birlik içinde alınacak kararlar doğrultusunda faaliyetlere yön vermekle sorumlu organdır. Başkanlık görevi 1 yıl süre yapılmakta olup görevde asıl üye olarak sıfat kazanmaktadırlar. Başkanlık görevlerinden sorumlu liderler açısından zirve toplantılarını gerçekleştirirken hazırlık faaliyetlerini de düzenlemek ve zirve toplantılarında tam yetkili sorumlu olmakla beraber yüksek konseyin belirleyeceği programları koordine ederek son kontrolü yapmayı görev edinmiştir. Ayrıca daha başka görevleri bakımında aşağıdaki gibi yer almaktadır:
 - Anlaşmanın gerektirdiği faaliyetleri işleyişine uygun yapmak,
 - Komisyonlar arası teması arttırmak,
 - Her üyenin belirttiği merkez büro temaslarını sürdürmek,
 - Gerekli tüm dokümanları hazırlama görevlerini yapmaktadır.
2. Sekreteryaya (FIEP Proje Subayı); Başkanlık birimine bir yıllık dönem içerisinde verilen yetkileri icra etmesi için destek birim olarak belirtilmiştir.
 - Kararlara ilişkin yapılacak hazırlık toplantıları ortak olarak yürütülen çalışmaları düzenleyerek gerekli işlemleri yürütmek,
 - Raporları oluşturularak brifinglerin hazır edilmesi ve görev dağılımı,
 - Direktörler/Komutanlar Yüksek Konsey zirve toplantılarında alınan kararların icrasına yönelik aksi bir durum oluncaya kadar gerekli işlemlerini yürütmek,
 - Komisyonun aldığı kararların uygulanıp uygulanmadığının raporunu oluşturmak⁸⁹.
3. Genel Komutan/Direktörler Yüksek Konseyi (Zirve); faaliyetleri yönlendirmekten ve ulaşılabilecek hedefleri belirlemekten sorumlu karar organı olmakla birlikte Direktörler/Genel Komutanlar Yüksek Konseyi, birliğin

⁸⁹“Statutes”, <http://www.fiep.Org/about-fiep/statutes/#annexe>, (19.04.2021).

üyelerinden meydana gelmektedir. Konsey yıllık toplantılarında, birlik tarafından üstlenilen her bir sorumluluk için genel politika ve programı belirlemek zorundadır. Üyeler bütün kararları, oybirliği ile alarak bu kararlar doğrultusunda yıllık toplantının sonunda imzalanan bir ortak açıklama ile resmiyet kazanmaları sağlanır.. Her bir üye veya ortak üye herhangi bir kararın kendi içinde uygulanmasını, istediği kadar erteleyebilme hakkına da sahiptir. Resmi toplantıdan önce genellikle, ilgili konuları incelemek maksadıyla bir koordinasyon toplantısı yapılır ve bu toplantıda üyeler; gelecekte izlenecek bazı tutumları teklif etmek amacıyla , geçen yılın komisyon toplantılar ve seminerinin sonuçlarını incelemesi doğrultusunda Direktörler/Genel Komutanların dikkatine sunulacak olan gündemi onaylamalarına imkan tanınarak uygun görüldüğü takdirde onaylanmasını kabul gören ve eğer gerekli olursa da acil ve önemli konular için bütün asli üyelerin görüşlerine başvurarak görüşler neticesinde hemen acil toplantı yapma hakkına sahip olmaktadır⁵³.

5. TÜRKİYE CUMHURİYETİ JANDARMASININ, ULUSLARARASI JANDARMA VE ASKERÎ NİTELİĞE SAHİP KOLLUK KUVVETLERİNİN BİRLİK İÇİNDEKİ YERİ (FIEP)

5.1. Askeri Nitelikli Kolluk Birimleri Açısından Jandarmaların Yeri ve Önemi

Toplumun güvenliğini bir çok zorluğa karşı çalışan ve Bakanlığın yapısı gereği büyük öneme sahip olan Jandarma Komutanlığınca, askeri yetenekleri bir araya getirilmiş kurum niteliği taşımaktadır. Askeri nitelikten; söz konusu birimin Genelkurmay Başkanlığı ya da Savunma Bakanlığı'na sadık kalmasından dolayı hiyerarşik sistemlerinin, örgüt yapılarının ve personeli bağlayan kuralların askeri geçmişlerinden buyana şimdiki zamanlara gelinmesi vurgulanmak istenmektedir.⁹⁰

1990'lı yılların başında güvenlik hizmetleri hakkında uluslararası birliği sağlamaya yönelik gelişmeler olmuştur. Çalışmaların daha verimli olabilmesi adına belli yetkilerin kısıtlanması amacıyla askeri nitelikli birlikler 18 Mayıs 1994 de oluşturulmuştur.⁹¹ Koşulların zorluğu karşısında yetki kabiliyet ve işlevleri, Jandarma birimlerinin benzer özellikler taşıdığını göstermektedir⁹²

Jandarması birimlerinin, uluslararası güvenlik ve paylaşımına verdiği önem sonucunda, Avrupa Birliği üyesi olarak Jandarma ve Askerî niteliğe sahip birimlerin üye olabilme hakkına sahip olabildiği ülkelerle beraber Avrupa Jandarma Kuvveti (AJK)'nin 2010 den bu yana gözlem üye sıfatıyla görevi yerine getirmiştir. Ayrıca AJK bünyesinde yapılan Barış Destekleme Harekâtlarında da aktif olarak yer almaktadır.⁹³

Jandarmaların ülkelere göre bağlılık durumları değişkenlik göstermekle beraber Savunma ve İçişleri Bakanlığı bağlı kalarak görevleri yürüttükleri söylenebilir. Misal Fransız Jandarma Birimleri her iki bakanlığa bağlı olduğu halde operasyonel işlevlerini İçişleri Bakanlığı bünyesinde yürütmeyi tercih etmektedir. Jandarma birimlerinin yetkili olduğu sorumlulukları ele alınacak olursa büyük çoğunluğunun

⁹⁰ Jandarma Genel Komutanlığı. *Dünya Jandarmaları ve Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri*. Ankara: J.Gn.K.lığı Basımevi. 2012.

⁹¹ Jandarma Genel Komutanlığı (2019). [www.jandarma.gov.tr: http://www.jandarma.gov.tr/dis/2017_FIEP.pdf](http://www.jandarma.gov.tr/dis/2017_FIEP.pdf) (Erişim Tarihi:22.02.2022)

⁹² Gobinet, Pierre. "The Gendarmerie Alternative: Is There A Case For The Existence of Police Organization with Military Status in The Twenty First Century European Security Apparatus?". *International Journal of Police Science & Management*, 2008. 10(4):448-463.

⁹³ <http://www.eurogendfor.org/organisation/what-is-eurogendfor> (Erişim Tarihi:05.01.2022)

belediye hudutları dışında olduğunu görülmektedir. Aynı durum polis birimleri içinde geçerli olmakla beraber polislerin de merkezde güvenliğin sağlanmasından sorumlu olarak görev aldıkları söylenmektedir. Ayrıca savaş durumun da oluşum gösterdiği şartlarda jandarma birimlerin ağır silahlar bulundurması sebebiyle, askeri bir kuvvet olup her türlü tehdit ve tehlikelere karşı koymaya imkân vermektedir. Sonuç olarak Bilhassa da 1990 dan sonra oluşan askerî nitelikli birimler ile güvenlik kuvvetleri arasında büyüme eğiliminde en fazla olan kuvvetler olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹⁴ Jandarma biriminin bir yandan mülki ve adli görevleri icra ederken karşılıklı bağlılıklarıyla askeri kolluk tarafından örgütleniş özelliğinden dolayı, düzen ve barışı sağlamaya yönelik yapılan harekatlarda bütün birlikler içinde olması gereken en iyi yapı oluşturarak barışı sağlamaya yönelik yetkilerinde Jandarma birimleri gibi davranarak askeri niteliğe sahip birliklere olan ihtiyacın her geçen zaman daha da artacağını belirtmektedir.⁹⁵

5.2 Jandarma birimlerinin Kolluk görevlerinin hukuki ve yönetsel açıdan oluşturduğu temeller

Türkiye'deki iç güvenlik hizmetlerin geçmişi, esasen Osmanlı Devleti'nin son yüzyılında devlet yönetimi hakim iken yapılan reform hareketlerine kadar sürmüştür. Bu bağlamda iç güvenliğin sağlanması ve korunmasında yetkili olan Jandarma biriminin geçmişi 1839 a kadar dayanmakta olup, polis mensuplarının geçmişi ise 1845 yılına kadar dayanmaktadır. Söz konusu sistem ile 1982 de Sahil Güvenlik Komutanlığının da dahil olmasıyla iç güvenlikten sorumlu ve kamu düzenini sağlamaya yönelik yapılan illerdeki genel idarenin düzenlenmesinden sorumlu yetkililer İçişleri Bakanlığı bünyesinde görevlerini yerine getirmişlerdir.

3152 Sayılı İçişleri Bakanlığı'nın Teşkilat ve yetkileri Kanunu gereğince ilgili bakanlığın örgüt içi yapısı; merkez teşkilatı, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı birimlerden meydana gelmektedir. Buna bağlı kurumlar ise; Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel komutanlığı ve Sahil Güvenlik

⁹⁴ Daniel Lutterberg, "Blurring the Dividing Line: The Convergence of Internal and External Security Western Europe." European Security, 2005, 14(2): 246

⁹⁵ D. Le **Borgne**. "La Gendarmerie Face Aux Nouvelles Exigences De La Securite- Yeni Güvenlik Gereksinimleri Karşısında Jandarma". Revue Défense Nationale May No.5.2004.

Komutanlığı şeklinde ifade edilmektedir.⁹⁶ 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 1. Maddesi gereğince, güvenlik ve düzenden İçişleri Bakanı sorumlu olmakla beraber Emniyet mensupları ve Jandarma birimleri gerektiğinde diğer bütün birimler tarafından Bakanlar Kurulu kararı ile askeri birimlerden faydalanmak amacıyla yapacağı kanun düzenlemesi ile belirtilmektedir.⁹⁷

Avrupa’nın gelişmiş bir ülke olması sebebiyle değişen teknoloji karşısında ekonomik ve sosyal standartlarını yükseltebilmek amacına yönelik 1959 da Avrupa Ekonomik Topluluğu için adaylık başvurusunda bulunduğunu belirtmiştir.(www.ab.gov.tr, 2019).

1999 yılında , Helsinki Zirvesi ile Avrupa Birliğine ilk olarak aday ülke olarak kabul edildiği ve Avrupa Komisyon birliği tarafından yayınladığı raporlarını da önemseyerek yasal ve anayasal olarak ikili reformlar ortaya çıkarmıştır. İstenilen reformlarda özellikle de vurgulanmak istenilen noktalar; asker-sivil ilişkileri ile askeri niteliğe sahip olan Jandarma birimlerinin sivil yetkisi şeklinde ifade edilebilir. Bundan dolayıdır ki Avrupa Komisyonunun 2013 yılı ilerleme raporunda Jandarma Genel Komutanlığının sivil denetimi sağlaması konusu tekrar edilmiştir.⁹⁸

Jandarma üzerindeki sivil denetimin artmasına sebebiyet veren kanun değişikliğine ilişkin Avrupa Komisyonu birliği, askeri nitelikli kolluk birimleri olma gereğince Jandarma birimlerindeki söz konusu yönetsel görülen fakat tamamı ile örgütsel olan değişim, Kasım 2015 de ki raporda da belirtildiği gibi sivilleşme çalışmalarına yönelik olduğunu ve bu noktada çok önemli gelişimlerin de niteliğini ifade etmiştir.⁹⁹

2803 sayılı Jandarma birimleri, Görev ve Yetkileri Kanunu’nun 3. Maddesi gereğince; “Türkiye Cumhuriyeti Jandarma birlikleri güvenlik ve düzeni sağlamakla beraber kamu güvenlik ve düzenin korunmasının sağlanması ve bunun devamlılığına yönelik diğer kanunların gerekli gördüğü yetkileri yapmaktan sorumlu silahlı askeri güvenlik kuvvetidir” ifadesi yer alırken 27 Temmuz 2016 da yayımlanan 668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Genelkurmay Başkanlığına olan askeri bağılılığı

⁹⁶ Resmi Gazete (1985). *İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18675.pdf> (Erişim Tarihi:12.02.2022)

⁹⁷ Resmi Gazete (1937). *3201 Sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu*: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3629.pdf> (Erişim Tarihi:12.01.2022)

⁹⁸ AvrupaKomisyonuTürkiyellerlemeRaporu,https://www.ab.gov.tr/files/2013%20ilerleme%20raporu/2013_ilerleme_raporu_tr.pdf, (Erişim Tarihi: 23.06.2021).

⁹⁹ AvrupaKomisyonuTürkiyellerlemeRaporu,https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Progress_Reports/2015_ilerleme_raporu.pdf, (Erişim Tarihi: 23.06.2021).

bitirerek İçişleri Bakanlığı'na tüm yönü ile bağlanması sağlanmıştır.¹⁰⁰ Bu anlamda daha önceleri silahlı birimler ile alakalı her konuda Genelkurmay Başkanlığı tarafına, güvenlik ile alakalı konularda İçişleri Bakanlığına olan bağlılık son derece önemliken olan her hangi bir değişiklik ile Jandarma Genel Komutanlığı tarafından bütün iş, işlem ve görevlerde İçişleri Bakanlığına bağlı kılınmıştır.¹⁰¹ Dolayısı ile jandarma birliğinin yeni düzenlemesi ile askeri bir birim olarak değil de genel güç şeklinde yetkilerini yerine getireceklerdir.¹⁰²

Bilgi toplumuna olan talebin artması sonucu günümüzde değişim esas kılınmıştır ve bu değişime bağlı kalarak toplumu oluşturan bireylerin ihtiyaçları karşısında da hızlı değişim gösterecek olup bu söz konusu ihtiyaçlar doğrultusunda en az maliyet yöntemiyle, en kaliteli hizmetin vatandaşlara sunulması noktasında kamunun ilk önceliği olmaktadır. Bu bahsi geçen hizmetlerin daha önce belirlenmiş olan stratejik planlar ışığında görevin icra edilmesi çok önemlidir. Bu konularla ilgili de İçişleri Bakanlığı tarafından 2015-2019 yıllarında ki stratejik plan mevcut olmakla birlikte Söz konusu plan dahilinde "Güvenlik" kısmı ele alındığında güvenlik ve düzenin sağlanmasına yönelik olarak yetkili ve sorumlu Polis mensupları ile Jandarma birimlerinin hizmet görevleriyle topluma verilen desteği arttırmak, ve profesyonelleşmeye yönelik gerekli uzmanlaşmayı sağlamak amacıyla konuyla bağlantılı örgütsel bazı dönüşümlerin amaçlandığı gözle görülür bir gerçekliktir.¹⁰³

İçişleri Bakanlığı'nın temel hizmetlerinden biri olan Mülkiye Teftiş Kurulu, Bakanlığın denetimi ve gözetimine yönelik olan Vali ve Kaymakamlık işlem ve hesaplarını kontrol etmek ve yürütmekle sorumlu görevli olmaktadır.¹⁰⁴ Teftiş Kurulu tarafından gerçekleştirilen ilçe ziyaretlerinde, kaymakamlıkların İlçe Emniyet Müdürlükleri ve İlçe Jandarma Komutanlık birimleri tarafından plan dahilinde yapılmaktadır. Yapılan faaliyetin sonucu rapor şeklinde yayınlanmaktadır. Söz konusu denetimin bir sonucu olarak İlçe Kaymakamının başarısını derinden etkileyeceği gibi

¹⁰⁰ Resmi Gazete (2016). 668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2..htm> (Erişim Tarihi:18.01.20)

¹⁰¹ Muammer Ay, "15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası Valilerin Görev ve Yetkilerinde Meydana Gelen Değişim". Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 5(3) 2017. :158

¹⁰² Mehmet Özel, . "Türkiye'de İç Güvenlik Aktörlerinin İç Güvenlik Algıları Ve İç Güvenlik Yönetiminin Örgütlenmesine İlişkin Görüşleri". Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 9(22):2018. S.186

¹⁰³ İçişleri Bakanlığı (2015). *İçişleri Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı*: https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/str_plan/stratejikplan2015_2019.pdf (Erişim Tarihi:23.02.2022)

¹⁰⁴ Resmi Gazete (1985). *İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü*: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18866.pdf> (Erişim Tarihi:05.02.2022)

Emniyet ve Jandarma birimlerine verilen ‘mülki sicil’e büyük katkısı olmaktadır. Jandarma’nın mülki denetimleri bir yana adli denetimleri de kolluk yetkilerinin yapılması hususunda önemli sorumluluk ve yükümlülükleri olmaktadır. Cumhuriyet savcıları adli kolluk görevlerini aktif olarak yapabilmesi amacına yönelik, adli birimlerin yetkilileri tarafından yapılan işlemleri her bir adımda denetlemekten sorumlu kurumdur (Resmi Gazete, 2005).

Belirtilenlere aykırı yönde hareket edenlerin çok ağır cezai yaptırımlara maruz kalmalarının yanı sıra sorumlu olan Jandarma personel birimleri söz konusu adli denetimlere büyük önem vermek ve bu yönde gerekli olan bütün sorumlulukları yerine getirmektedir. Ayrıca Jandarma birimlerinin sadece kolluk yetkilerinin denetimini ısında İçişleri Bakanlığı çerçevesinde 2016 da kolluk Gözetim Komisyonları oluşturularak faaliyet ve görevlerine başlamak için ilk adım atılmıştır.¹⁰⁵

Yukarıda bahsedilen gelişmeler doğrultusunda Jandarma birliklerinin kolluk görevlerine olan uyumunun eski zamanlara dayandığını göstermektedir. Günümüz hukukuna göre kollukların faaliyetlerini yürütme aşamasında, Genelkurmay Başkanlığının kapalı olarak yürüttüğü askeri bürokrasi sisteminin gerekli kıldığı önemli sorumlulukların üstesinden gelinmiştir.

5.3. İçişleri Bakanlığı tamamen bağlanan jandarma birimlerinin süreçteki Hızlı Entegrasyonu

Türkiye’de kolluk kuvveti olarak önemli yere sahip olan Jandarma Genel Komutanlığı, günümüzde hala etkin olarak yapılmakla beraber kritik bir kurum olma özelliğine devam etmektedir. 2016 da çıkarılan 668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile İçişleri Bakanlığına olan bağlılığını tam anlamıyla gerçekleştiren Jandarma birimleri, bu tarih itibariyle yönetsel ve örgütsel olarak değişime hız kazandırmıştır. Önceleri Jandarma birimlerinin personel ihtiyacını karşılamak amacına yönelik Astsubay Okulları, Uzman Jandarma Yetiştirme Okulları, Zorunlu Askerlik Vazifesi Gören Er ve Erbaşlardan veyahut Jandarma birimlerinin subay kaynağı olarak Kara Harp Okullarından ihtiyaç karşılanmaktaydı. Jandarma olarak subay kabul edilebilmesi için; 4 yıllık Kara Harp Okulu eğitimini almış olduğu ve almış olduğu derslerinin büyük bir kısmını askeri konular hakkında alması sebebiyle

¹⁰⁵ Resmi Gazete, 2016

kolluk faaliyetleri ile ilgili olarak gösterilen dersler yok denecek kadar az olmaktaydı. Subayların, Teğmen sıfatı alabilmeleri için Kara Harp Okulundan mezun olduktan 2 yıl sonra değişik merkezlerde eğitim alma hakkına sahip olabilmekteydiler. Kurum içinde yaşanan personel eksikliği büyük oranda önemli olmakla beraber çok büyük zaman kayıplarına da yol açmaktaydı. Bu doğrultuda, “kollukların görevini ifa etmesinde yetkili olan kurumların ihtiyacı olduğu personel açığının çeşitli birimler tarafından karşılanması durumu uygulama esnasında sorunları da beraberinde getirmekte olup, farklı eğitimler ile bin bir emekler karşılığı yetiştirilen personeller de doğal olarak farklı tutum ve davranış sergileyebilmektedir.”¹⁰⁶ .

2016 yılında Kara Harp Okullarının kapanmasına ilişkin Jandarma, muvazzaf ve subay birliklerine olan ihtiyaç doğrudan İçişleri Bakanlığına bağlı olacak şekilde oluşturulan Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi birimlerinden karşılamaya başlanmıştır. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi birimleri, 31 Temmuz 2016 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2803 sayılı Jandarma Birim Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu’na ek olarak 13/A maddesi gereği Jandarma Okullar Komutanlığı oluşturulmuştur.¹⁰⁷

İçişleri Bakanının 2018-2019 Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Eğitim ve Öğretim Yılı Açılış Töreninde gerçekleştirdiği konuşmasında, Jandarma birimlerinin 2016 yılında profesyonelleşmeye yönelik yapılan çalışmalarındaki oranının yüzde 56 olduğunu dile getirmiştir.¹⁰⁸ Ayrıca Jandarma Genel Komutanlığının 2018 de yapmış olduğu bir faaliyet raporunda profesyonelleşme oranının yüzde 66 olduğunu belirtmiştir¹⁰⁹

Jandarma birimleri komutanlık bünyesi altında kolluk faaliyetlerini yerine getirirken diğer kolluk kuvvet birimleriyle de ortak yapmamıştır. 2015 Temmuz ayında ülkemizin güvenliği ciddi anlamda tehdit altında iken yapılan “Hendek Operasyonları” ile zamanında teröristler imha edilerek, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin büyük şehirlerinde başlatılan toplumsal olay görünümlü terör çatışmaları söz konusu olmuştur. Ayrıca teröristlerin halkımızı kendilerine bir kalkan olarak görmeleri sonucu halkı kullanarak yapılacak hareketleri çok daha zorlu duruma getirdikleri belirtilmiştir. Devletin mücadele şeklini yenilemek zorunda kalması

¹⁰⁶ Ali **Ayata**, Yakup **Dalkılıç** "Emniyet Ve Jandarma Teşkilatının Kurumsal Açından Bütünleşmesi". Akademik Bakış Dergisi, 2016, 53: s.129

¹⁰⁷ Resmi Gazete, 2016

¹⁰⁸ İçişleri Bakanlığı, 2018

¹⁰⁹ Jandarma Genel Komutanlığı, 2019

sonucu; Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın unsurlarından ortak birimler oluşturulmasına karar kılınmıştır. Böylece ülke; devlet millet dayanışması sayesinde bu terör Jandarma birimleri ve Polis mensuplarının sadece veri tabanlarının eşleştirilmesi sonucunda 2016-2018 yılları arasında yaklaşık olarak 800 olay gün yüzüne çıkartılmış olmaktadır¹¹⁰.

Savunma sanayisinin hızla büyümesi sonucu Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) asayiş ve terörle mücadelede ihtiyaç dahilinde kullanmak için gerekli imkânlar dahilinde ortaya çıkarılmıştır. İHA'nın en kötü hava şartlarında bile düşük veya yüksek olarak sessiz uçuş yapması ve hassas görüntüleme yapmasıyla Terörle Mücadele kapsamında önemli ölçüde etkili olmasına imkan tanınmıştır. Yerli İHA'lar özellikle 2015 yılı Hendek Operasyonları esnasında, 2016 yılı Fırat Kalkanı operasyonunda ve 2018 yılında Zeytin Dalı operasyonunda güvenlik birimlerince aktif şekilde kullanılması sonucu büyük katkı sağlandığı ispatlanmış olmaktadır.¹¹¹ Burada bahsi geçen Jandarma birliklerinin tamamıyla İçişleri ile birleşmesi sonucu geçmiş yıllara nazaran bütçesini arttırarak Silahlı İnsansız Hava Araçları almaya göre ayarlamaya başlamasıdır. Böylece birçok bölgede kurulan İHA ile havadan destek sağlama konusunda güç birlikleri arttırılmış olmaktadır¹¹²

2018 de İçişleri Bakanlığı bünyesinde Yeni Nesil 112 Acil Çağrı projesi hayata geçirilerek kurumların ihbar hatları bir bütün olarak birleştirilmiştir. Söz konusu Projesi ile vatandaşlar; bir çok acil numaralara tek bir numara ile ulaşım imkanı tanınarak yani 112'den ulaşarak yardım çağrısında bulunabilme imkanı sağlandı. 112 Çağrı Merkezleri, 2019 yılının sonlarına doğru her yerde yer bulacak şekilde düzenlenmeleri sağlanmıştır.¹¹³

Birleşme sonrası kurumsal olarak elektronik iletişim sisteminin daha aktif olması sağlanarak Jandarma birimlerinin Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) Sistemine göre ayarlanmasına edilmesine yardımcı olmaktadır. Şimdiki zamanda yargılama sisteminin mümkün olan en iyi süratle ve en az giderle yapılması hedeflemektedir.¹¹⁴ Adli birimlerin yetkilerini yerine getiren Jandarma birimleri daha önceleri adli makamlar ile olan yazışmalarının tamamını fiziki olarak ıslak imzalı evrak yapacak

¹¹⁰ İçişleri Bakanlığı, 2018

¹¹¹ <http://baykarsavunma.com/sistemler-2/bayraktar-taktik-ih/> (Erişim Tarihi:23.06.2021).

¹¹² <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=365&LangID=1> Erişim Tarihi:23.06.2021.

¹¹³ İçişleri Bakanlığı, 2016.

¹¹⁴ <https://www.uyap.gov.tr/Tarihce> (Erişim Tarihi:23.06.2021).

şeklinde yapılmaktaydı. Bu da evrakların postada geçirdiği sürenin uzunluğu nedeniyle yargılama sürecinin uzamasına sebep olacağından dolayı İçişleri Bakanlığıyla bütünüyle birleştikten sonra Jandarma Birimleri, Adalet Bakanı tarafından elektronik sistem kurulumu adına çalışmalar yapılarak oluşturulmuştur. Söz konusu protokol ile adliye birimi ile Jandarma arasında UYAP Sistemi kurularak böylece evrak alışverişi işlemleri elektronik imza şekliyle sistem üzerinden yapıp gönderilmesine başlanmıştır. Böylece zamandan yüksek oranda tasarruf sağlanmak amaçlanmaktadır.

Mevcut şimdiki zamanda kolluk faaliyetleriyle beraber insan unsurunun ortaya çıkması çağdaş yönetim anlayışının bir kuralı olarak ifade edilebilir. Bu çağdaş yönetim anlayışına göre geçmişte yeterince uygulanma imkanı bulamayan Jandarma birimleri, kamuoyunu daha etkin ve hızlı bilgilendirebilmek, kuruma olan ilgi alaka düzeyinde artış gösterebilmek ve kurumsal imaj kimliğini çok daha iyi bir şekilde sağlamlaştırıp halkla ilişkiler alanında gelişmeler göstermesi bakımından açısından; çok büyük ve geniş kitlelere hitap edebilmek amacıyla, sanal piyasada faaliyet yürütecek gibi sosyal medyada alanlarında resmi olarak sosyal medya hesabı açarak kullanmaya başlamaları uygun görülmüştür.

Jandarma birimlerinin daha önceki faaliyetlerinin bir kısmı şimdiki zamanda hala devamlılığını sürdürmektedir. İçişleri'ne tam anlamıyla bağlı olma şeklinde çalışma yönetsel açılardan büyük değişiklikler yapmayı gerektirmiş olsa da Jandarma biriminin faaliyet çalışmalarında yüksek oranda fayda sağlanmaya çalışılmıştır. Yönetimsel olarak değişim süreci içerisinde olan birimlerin, söz konusu değişim sürecinde olan birimlerle iş bu sürecin daha verimli olmasına sebebiyet vermektedir.

Eğer tüm söz konusu gereklilikler sağlamaz ise çalışanlarca değişim süreci olumsuz olarak algılanacak ve tepki niteliğinde direnç göstermelerine sebebiyet verilecektir. Değişimde başarılı olmasındaki sebeplerden biri olan birimin amir yöneticisinin olmasıdır. Birimin imkânları doğrultusu ve kabiliyetleri nazarında yerinde ve tam zamanında görevini yapan yönetici, etkin ve verimli bir yöneticidir. Geçmiş dönemlerde görev almış olan Jandarma birliklerinin, Kara Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinden Orgeneral rütbesine gelmelerine dek yetkili olmaları ve sonrasında Jandarma birim başına düşen Komutan sıfatıyla gelmeleri ile birliğin imkânları doğrultusundaki yetkilerini pek fazla bilmeyen bir yetkilinin göreve gelmiş olmasına sebebiyet vermektedir. 2017 de Jandarma birimlerine bağlı Jandarma kökenli Orgeneral Arif ÇETİN'in göreve atanması sonucu, değişim süreci çok daha

hızlı ve uyumlu şekilde görevi icra etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Jandarma birliklerinin Korgeneral rütbesi taçlandırılırken, Jandarma grubundan olan orgeneralin de Jandarma birliklerinin kurulması sonucu orgeneral rütbesine ulaşmasına imkan tanımıştır. Kariyer olarak sistemi bu noktaya gelmesi birimin üst düzey yönetici sıfatına sahip olacak şekilde oluşturulan subay personeller hakkında büyük önem arzeden özendirme çalışmaları söz konusu sürece konu teşkil etmiştir.

Jandarma birimlerinin idari yönetim çerçevesinde özgün yapı oluşturmaktadır ki söz konusu duruma temel sebep de jandarma teşkilat birimlerinin farklı özellikli görevleri de icra etmesi neticesinde farklı kurumlara bağlı olarak da çalışma şekli benimsemiş olmalarıdır (Aydın ve Özel, 2016:48).

Jandarma birimlerinin askeri kolluk olması gereği Genelkurmay Başkanlığının görevini yerine getirmesinin yanında bir teşkilat gücünün siviller ile beraber görev alma imkanına sahip olmuştur. Kolluk birimi, güvenliğin sağlanması yönünde Cumhuriyet Savcısının, mülki ve idari konular söz konusu olduğunda ise Kaymakam ve Valinin emri ile görevini yürütmektedir. Bu durum İçişleri Bakanlığı ile bir bütünleşmesi sonucu işleri daha da hızlandıran en temel sebeptir.

5.4. 2017-2018 Jandarma Genel Komutanlığı Bünyesinde Yürütülen Dönem Başkanlığı Görevinde İcrâ Edilen Faaliyetler:

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından dönem başkanlık görevini 2017-2018 dönemlerinde, FIEP bünyesinde icrâ edilen bir takım faaliyetler aşağıdaki gibidir.¹¹⁵

2017-2018 FIEP DÖNEM BAŞKANLIĞI TARAFINDAN İCRA EDİLEN FAALİYETLER			
S.N O	TARİH	YER	İCRA EDİLEN FAALİYET
1	2017	ARJANTİN	İNSAN KAYNAKLARI KOMİSYON TOPLANTISI

¹¹⁵ <https://pdf4pro.com/view/asker-206-stat-220-l-220-kolluk-kuvvetler-b-rl-fiep-213a20.html>

2	2018	FRANSA	ULUSLARARASI İŞLER KOMİSYON FAALİYETİ
3	2018	KUVEYT	DURUM TESPİT ZİYARETİ FAALİYETİ
4	2018	SENEGAL	DURUM TESPİT ZİYARETİ FAALİYETİ
5	2018	KATAR	YENİ TEKNOLOJİLER VE LOJİSTİK KOMİSYON FAALİYETİ
6	2018	ÜRDÜN	HİZMET İÇİN TEŞKİLATLANMA KOMİSYON FAALİYETİ
7	2018	TÜRKİYE	ZİRVE HAZIRLIK FAALİYETİ
8	2018	TÜRKİYE	ÖZEL OPERASYON BİRİMLERİ ARASINDA ÇALIŞMA FAALİYETİ
9	2018	TÜRKİYE	FIEP ZİRVE FAALİYETİ

Resim 5.1. FIEP Dönem Başkanlığı Devir Teslim Töreni Ekim 2018- Antalya/TÜRKİYE

Resim 5.2. FIEP Dönem Başkanlığı Devir Teslim Töreni Ekim 2018- Antalya/TÜRKİYE

Resim 5.3. FIEP Dönem Başkanlığı Devir Teslim Töreni Ekim 2018- Antalya/TÜRKİYE

6. TÜRKİYE CUMHURİYETİ JANDARMASININ, 2016 DEĞİŞİMİ SONRASI İLE FİEP KURUCU ÜYELERİN BAĞLILIK DURUMUNUN KIYASLANMASI (FRANSA, İTALYA, İSPANYA, PORTEKİZ ÖRNEĞİ)

6.1. Fransa Jandarması

Fransa'nın kurduğu kolluk-askeri sistemi, dünya örneğinin ilki olma özeliğini taşıdığını söyleyebiliriz.¹¹⁶ Bağlılık olarak Fransız jandarması hem orduya hem sivil bakanlık olan İçişlerinden emir almaktadır. Her iki kurumda amaçlarına göre teşkilatı yönetmekte olup, operasyon görevlerinde ise sadece İçişleri bakanlığı tam yetkilidir. Ülkede emniyet ve asayiş hizmetleri, Başbakan, Milli Savunma, İçişleri, Vali, Belediye Başkanı tarafından sıralı statü bir sistemde yönetilmektedir. Emniyet ve Jandarma birimleri ordu ve İçişleri Bakanı emri altında yaşlara göre faaliyetlerini yürütmektedir.¹¹⁷

6.2. İtalya Jandarması

İtalya jandarması, teşkilatlanma ve insan kaynağı yönünden ve ikmal-ihtiyaç karşılama ile ilgili olarak Savunma bakanlığına tabidir.¹¹⁸ Asayişin sağlanması asayişin korunması bakımından ise İçişleri Bakanlığına, adli görevleri ile ilgili olarak adli makamlara bağlı konumdadır.

İtalya Jandarması Görevleri Bakımından aslında çeşitli bakanlıklarla koordine ve bazı durumlarda ise bağlı durumdadır. Bunu birkaç örnekle açıklamak gerekirse Kültürel Miraslar ile ilgili durumlarda Kültür Bakanlığına, Çevre ve Doğa Koruma faaliyetleri ile ilgili Çevre Bakanlığına, İş güvenliği ve Çalışma hayatı ile ilgili durumlarda Çalışma Bakanlığına, halk sağlığı ile ilgili sorunlarda Sağlık Bakanlığına bağlı veya koordine halinde görev yapar.¹¹⁹

¹¹⁶ 141 Soytürk **a.g.m.**, s. 306.

¹¹⁷ 144 Üzel, **a.g.e.**, s. 29

¹¹⁸ Anonim, “Dünyada Jandarmanın Konumu”, Jandarma Dergisi, Sayı:140, Eylül 2014, s. 78.

¹¹⁹ Üzel, **a.g.e.**, s. 50.

6.4. İspanya Jandarması

İspanyol jandarma teşkilatı İçişleri Bakanlığına bağlı olarak görev yapmaktadır. Kamu düzeninin yerine getirilmesi, kolluk görevlerinin yerine getirilmesi ile trafik hizmetlerinin ifası bakımından İçişleri Bakanlığına; insan kaynaklarının temini , idare ve lojistik hizmetlerin yürütülmesi ile diğer askeri görevlerin icrası bakımından Ordu-Savunma Bakanlığına; adli görevler, cezaevlerinin korunması ve tutukluların sevk işlemleri bakımından Adalet Bakanlığına; çevre doğa koruma bakımından Tarım Bakanlığına; parasal-maliye hizmetlerin yerine getirme açısından ise Maliye Bakanlığı ile koordine halindedir.¹²⁰

6.4. Portekiz Jandarması

Portekiz jandarma teşkilatı askeri bir yapıdadır. Askeri yapıları gereği silah, teçhizat, malzeme, askeri doktrin ve diğer birim kuvvetlerle ilişkileri yönünden Savunma Bakanlığına, personel temini, idari yönetim, disiplin, kolluk görevleri yönünden İçişleri Bakanlığına bağlı olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda mali suçlarla mücadele etme konusunda Maliye Bakanlığı ile beraber paralel bir hareket içerisinde iken Olağanüstü hâl ve savaş durumunda ise Genelkurmay Başkanlığının emir ve komutasında görev alarak süreci yönetmektedir.¹²¹

¹²⁰ Üzel, a.g.e., s. 46.

¹²¹ Anonim, “Dünyada Jandarmanın Konumu”, Jandarma Dergisi, Sayı:140, Eylül 2014, s. 78.

7. SONUÇ

Dünyadaki güvenlik algısı günümüzde değişim ve gelişimlerin etkisini sürekli bir dönüşüm ile zorunlu hale getirmektedir. Önceki dönemlerde çok dar bir şekilde değerlendirilme imkânı bulan mücadele esasları, ülkelerin oluşturduğu sınırların kapsam dışında kalmaları ile gerekli önemin verilmesi açısından zorunlu olmuştur. Bu yüzden güvenliğin nitelikli değişimi, her yerde suç işleyen ve suça teşvik edenlerle baş edebilme çalışmalarına yönelik yöntemlerin değişimi şart görülmüştür. Türkiye’de bütün asayiş ve güvenlik hizmetlerinin sağlanması noktasında yetkili kurum İçişleri Bakanlığı’dır. Bu bakanlık bünyesinde önemliliği artan güvenlik esaslarının sağlanması hususunda başarılı olabilmek için yönetsel değişimlerin yanı sıra yönetsel değişimleri de kapsayan stratejileri oluşturmak zorundadır. Gerek yurt içi gerekse de yurt dışında doğrudan veya dolaylı olarak etki edebilecek bütün tehlike ve sorunlar karşısında her daim hazırlık olmak şartıyla gerekli reformları belirlemelidirler. Askeri karakterleri gereği Jandarma biriminin yönetsel anlayışa olan bağlılığı sonucu net olmamakla beraber uluslararası düzenin sağlanması noktasında büyük bir role sahip olmaktadır. Küresel tehdit oluşturan sebepler ile mücadeleye baş koyan İçişleri Bakanlığı, uluslararası boyut kazanmış aktif rolleri gereği Jandarma birimlerini kendilerine tümüyle bağlı kılmışlardır.

2015 yılında oluşturulan İç Güvenlik çalışmasıyla 2016 yılında belirlenen 668 ve 669 sayılı Kanunlar neticesinde, Jandarma Komutanlığı bünyesinde birlik olarak köklü bir yeniliğe giderek köklü dönüşümü gerekli kılmışlardır. Ayrıca söz konusu bu sürecin hala devam ediyor olması sebebi ile güvenlik kavramı sürekli dönüşüm içinde olmakta ve bu da güvenlik hizmeti sağlayan kurumların gerekli görülen dönüşüme gerektiği şekilde ayak uydurmasından kaynaklanmaktadır.

Jandarma Genel Komutanlığı, ancak huzur ile asayişin sağlanabileceğini ve bunun içinde gerek yurt içi ve gerekse de yurt dışında çok kritik görevler üstlenmelerine sebep olmuştur. Suç ve suçluyla sürekli bir mücadele içinde olan birimler daima dayanıklı olmak zorundadırlar. Jandarma birimlerinin güvenlik yetkilerini yürütmekten sorumlu kolluk birimlerinin yanı sıra, barışa yönelik olumlu davranışlar sergileyerek görevlerini geniş açıdan ele alarak krizleri önleme ve kriz anlarını idare etme noktasında uygun bir vasıtaya sahip olmakla beraber istenilen

askeri kapasiteye de ulaşması ile disiplinli bir teşkilat yapısı oluşturarak, karar vericilere eşsiz bir hizmet sağlaması ile Jandarma birimlerinin aranan eşsiz bir güç haline gelmelerine katkıda bulunmuştur. Uluslararası organizasyonlarda aktif bir şekilde görev almalarına rağmen geçmişteki yönetsel bağlılıkların belirsiz olması, Genelkurmay Başkanlığı'nın kapalı olan bürokratik yapıları gereği kolluk faaliyetleri ile olan uyumsuz nitelikleri, Jandarma birimlerinin kurumsal bir şekilde gelişmelerine, karar vericiler tarafından gereken hassasiyetin gösterilmediğini ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye, dünya tarihinde çok büyük savaşlara imza atarak çok büyük kahramanlıklarla gurur tablosu olmuş askerlik kavramını önemseyen bilinçli bir millete sahip olmaktadır. Bundan ötürüdür ki halk askeri birliklere daima saygı ve sevgisini canı gönülden sunmaktadırlar. 20 yaşına gelen her erkek Türk vatandaşı, mecburi olan vatani görevlerini yapmak için askerlik görevlerini tamamlamaları gerekmektedir. Gençlerin askerlik görevlerini bitirmeleri sonucu vazifelerini tamamlamaları karşılığında teskere belgesi adı altında durumları belgelendirilir. Kadroda bir askerin görev alması durumunda Jandarma biriminin de kolluk kuvveti olarak suç işleyenlere karşı mücadele etmesi durumu bilhassa da gelen ihbarlar bakımından önemli katkıları olmaktadır. Misal askerlik görevini birim olarak jandarma kuvvetlerinde tamamlamış çoğu kişinin ilgili birime karşı aşırı sevgisin olması ve bir o kadar da birimlere karşı duydukları saygı nedeniyle köylerde sağlanmaya çalışılan güvenlik önlemleri jandarma birimleri desteği ile olmaktadır. Diğer yandan Jandarma birimlerinin, silahlı kuvvetler noktasında vatandaş tarafından tercih edilmesinin faydası olarak Genelkurmay Başkanlığı tarafından faydası büyüktür. Bütün bu nedenlerden ötürü, profesyonelleşilmesi ile Jandarma birimlerinin mevcut kadrosundan askerlerin alınması olayını büyük oranda bu durumdan şikayetçi olanlarda olacaktır.

Söz konusu görevler arasında yer alan adli ve mülki görevler bakımından İçişleri Bakanlığı bünyesinde mülki teşkilatlanmaya bağlı kalınarak il ve ilçe ve bazı köy ve kasaba kesimlerinde olmak üzere oluşturdukları kollukları konuşlandırdıkları görülmüştür. Jandarma birliklerinin kırsal alanlara dağılmaları ile vatandaş güvenliğinin sağlanması en hızlı şekilde gerçekleşmiştir. Fakat oluşturulan bu dağınık yerleşim ile kurumun oralarda görevli olacağı belirtilerek personel ve lojistik alanlarında zorluklar oluşmasına sebebiyet verilmiştir.

Yüksek disiplinin gerekli kıldığı anlayış tarzına sahip olan ast-üst ilişkisine dayalı bir yapıya sahip birimlerde en üst yönetici sıfatıyla görev yapanların niyetleri

birimlerin faaliyetlerini yürütmesi noktasında büyük etki sağlamaktadır. 2016 yılında gerçekleşen kanun hükmündeki kararname ile Jandarma biriminde görev yapan subaylara Orgeneral rütbesi kazanmalarına imkan verilmiş olup 2017 yılında gerçekleşen İçişleri Bakanlığı bünyesinde çıkarılan kanun neticesinde Orgeneral Jandarma Genel Komutanı sıfatıyla görev alması sağlanmıştır. Teğmen rütbesinden sonra da Jandarma birimlerinin çeşitli bir çok birimlerinde yetkili olan yeni oluşturulan komutanlığın çok daha aktif rol almasıyla beraber bu durumun yeni komutan açısından verimli olarak çalışmaya yöneleceği noktasında katkı sağlamaktadır.

668 sayılı Kararname ile Jandarma birimlerinin örgütsel yapıları üzerindeki etkisinin büyüklüğü oluşturduğu kapsamı gereği de detaylı olarak ele alınması, hala sürmekte olan süreci hızlandırarak sürecin tamamlanması hedeflenmektedir. 2016 yılında gerçekleşen kanun değişikliği ile Jandarma birimlerinin yönetsel olarak bağlılık durumlarını etkilediği gözlemlenmiştir. Nuktada önem arz eden ve vurgulanmak istenilen konu; yetkili olunan göreve ilişkin faaliyetlerinde değişimler olmadan aynen sürmesi durumudur. Jandarma birimleri bakımından çok az bir değişim gerekli görülmesi durumunda adaptasyon sürecinin hızlı olması sebebi ile yine aynı işleri yapıyor olmalarından kaynaklı olmaktadır. Örnek verecek olursak, asayiş tim komutanı olarak görev alan bir Jandarma uzman, komutanlık yapan bir astsubay ya da ilçe jandarma komutanı sıfatıyla görev yürüten bir yüzbaşı, emniyet ve asayiş sağlanmaya yönelik önleyici çalışmaların yanında adli olarak kolluk görevlerine de aynı hassasiyeti göstermektedirler.

Altıncı Bölümde alt başlıklar altında ASKERİ STATÜLÜ KOLLUK KUVVETLER birliğinin kurucu üyelerinin bağlılık durumuna yer vererek 2016 sonrası Türkiye jandarmasının aslında bağlılık durumu değişse de ASKERİ STATÜLÜ KOLLUK KUVVETLERİNDE Kİ yerinde bir değişim olmadığı görüşüne varılabilir, Çünkü örneklemede görüldüğü gibi kurucu üyelerinin kamu düzenini ve emniyet asayiş sağlamak açısından hepsinin İçişlerine Bakanlığına bağlı olduğu görülmekte olup, kritik durumlarda meclisin veya Cumhurbaşkanlıkların kararı ile ordu emrine veya Savunma Bakanlıklarına bağlanabileceği araştırmada tespit edilmiştir.

Son olarak, gücünü ve kaynağını milletinden alan Türk Jandarması ülkemizin gerek askeri gerek asayiş gerek arama kurtarma görevlerinde her zaman kendisinden beklenen gayretlerin üzerinde rol almaştır. Bu görevleri başarı ile yerinde getirmesinde köklerinden gelen ordu millet anlayışı yüksek disiplin ve hiyerarşik yapısı gelmektedir. 21 yy. değişen güvenlik anlayışı ile beraber artan terörizm ve radikal gruplar ile normal kolluk anlayışı ve kuvveti ile baş etmek zor olacaktır. Bu yüzden FİEB üyelerinin dâhil olduğu ASKERİ STATÜLÜ KOLLUK KUVVETLERİNİN imkân ve kabiliyetleri açısından öneminin bu yüzyılda daha da aktif rol alacağı aşîkârdır.

KAYNAKÇA

- “Avrupa ve Akdeniz Jandarmalar ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği”, <http://www.jandarma.gov.tr/dis/fiep.htm>, (26.04.2021).
- “Statutes”, <http://www.fiep.org/about-fiep/statutes/#annexe>, (10.04.2021).
- “The Association”, <http://www.fiep.org/about-fiep/the-association>, (19.04.2021).
- Açıkmeşe, İ., (1993). “Cumhuriyetin 70. Yılında Jandarma Genel Komutanlığı”, Türk İdare Dergisi, Aralık, Sayı (406), s. 311-329.
- Akça, İ., ve Paker, E. B., (2010). “Ordu, Devlet, Güvenlik Siyaseti Üzerine Bir Değerlendirme”, Türkiye ’de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti, İsmet Akça ve Evren Balta Paker (Der.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Akin, H.Ş. (2014).*Kolluğun Yapısı ve Sivil Gözetimi*,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Akman, N. (1988). Yönetim Hizmetlerinde İç Güvenlik Hizmetleri ve Jandarma, Yayımlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akman, N., (1991). Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma, Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara, 203s.
- Alan, G. (2010).*Denizlerde Emniyet ve Güvenlik: Uluslararası ve Ulusal Mevzuat ve Kurumlar Üzerine Bir İnceleme*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ÇanakkaleOnsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Alpar, G., (2013). “Geçmişten Günümüze Güvenliğin Sağlanmasında Bir Kolluk Kuvveti Olan Jandarmanın Rolü ve Dünyadaki Konumu”, Güvenlik Bilimleri Dergisi, C. 1, S. 2.
- Alyot, H., (2008). Türkiye’de Zabıta, Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum, Kozan Matbaası, Ankara, 1092s.
- Arıs, H., (2007). Türk Silahlı Kuvvetleri, Mönch Türkiye Yayıncılık, Ankara, 390s.
- Atatürk’ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Türk Silahlı Kuvvetleri, Harita Genel Müdürlüğü, Ankara,1982.
- Avcı, Engin, Kamu Diplomasisi Aktörü Olarak Jandarma Teşkilatı. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1-29.
- Avrasya Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Teşkilatı Tarihçesi, J.Gn. K.lığı Yayınları, Ankara, 2009-213.

- Avrupa ve Akdeniz Jandarmalar ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği”, <http://www.jandarma.gov.tr/dis/fiep.htm>, (26.04.2021).
- Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu, https://www.ab.gov.tr/files/2013%20ilerleme%20raporu/2013_ilerleme_raporu_tr.pdf, (Erişim Tarihi: 23.06.2021).
- Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu, https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Progress_Reports/2015_ilerleme_raporu.pdf, (Erişim Tarihi: 23.06.2021).
- Ay, M. (2017). "15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası Valilerin Görev ve Yetkilerinde Meydana Gelen Değişim". *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(3):155-163.
- Ayata, A., Dalkılıç, Y. (2016). "Emniyet Ve Jandarma Teşkilatının Kurumsal Açından Bütünleşmesi". *Akademik Bakış Dergisi*, 53:124-137.
- Bayley, D. H., (1990). *Patterns of Policing: A Comparative International Analysis*, Rutgers University Press, New Brun Swick N.J.
- Beşikçi, M., (2010). *Birinci Dünya Savaşı’nda Devlet İktidarı ve İç Güvenlik: Asker Kaçakları Sorunu ve Jandarmanın Yeniden Yapılandırılması*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Borgne, G. l. (2004). "La Gendarmerie Face Aux Nouvelles Exigences De La Securite- Yeni Güvenlik Gereksinimleri Karşısında Jandarma". *Revue Défense Nationale* May No.5.
- Borgne, G. l. (2004). “La Gendarmerie Face Aux Nouvelles Exigences De La Securite”, *Yeni Güvenlik Gereksinimleri Karşısında Jandarma*, *Revue Defense Nationale* May No:5.
- Božović, Milenko, and Zorančo Vasilkov. "The importance of gendarmerie joining FIEP for developing and promoting international police cooperation." *Bezbednost, Beograd* 51.3 (2009): 67-75.
- Broers, M., (1993). “La Gendarmerie au XIXe Siecle: Les Origines d’un Modele”, *Les Cahiers de la Securite Interieure*, 1993.
- Bröcking, U, (2008). *Disiplin-Askeri İtaat Üretiminin Sosyolojisi ve Tarihi*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Cin, Merve, Nazif SAVRAN, and Refik ÇABUK. "Examination of Physical Competence Tests of Member Countries of the International Association of Gendarmeries and Police Forces with Military Status and a Model Proposal for Turkey." *Anatolia Sport Research* 2.1 (2021): 8-15.
- CNRTL, <http://www.cnrtl.fr/etymologie/gendarme> (20.04.2021).

Çevik, Hasan Hüseyin, Alptekin Taşçı, Yusuf Aydın, “İtalyan Kolluk Yönetimi”, Polis bilimleri Dergisi, Cilt:7, Sayı: 4, 2005, s. 115-143.

Decret du 20 mai 1903 portant reglement sur l'organisation et le service de la gendarmerie.<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGTEXT000006070705&dateTexte=20090806>

Efe İ., (2016). “30 Ekim 1918’den Ocak 1921’e Teşkilat, Tensikât ve İcraatlarıyla Türk Jandarması”, Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), s. 586.

Emsley, C., (1993). “Evolution de la Gendarmerie en Milieu Rural de l’Empire a nos Jours”, Les Cahiers de la Securite Interieure.

Ergut, F., (2004). Modern Devlet ve Polis: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Toplumsal Denetimin Diyalektiği, İletişim Yayınları, 1.Baskı, İstanbul.

Fransız Senatosu, 271 Numaralı Rapor, Nisan 2008, s.35. Rapport d'information n° 271 (20072008) de M. Jean FAURE vd., fait au nom de la commission des affaires etrangeres, depose le 10 avril 2008 <http://www.senat.fr/rap/r07-271/r07-271.html> (14.02.2021)

Genelkurmay Başkanlığı, (1998). “Cumhuriyetimizin 75. Yılında Türk Silahlı Kuvvetleri”, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 381s.

Gleizal vd., (2000). Jean-Jacques, Batı Demokrasilerinde Polis, Mustafa Kandemir (Çev.), Temiz Yayınları, Ankara.

Gobinet, P. (2008). "The Gendarmerie Alternative: Is There A Case For The Existence of Police Organization with Military Status in The Twenty First Century European Security Apparatus?". International Journal of Police Science & Management, 10(4):448-463.

Gobinet, P., (2008). “The Gendarmerie Alternative: Is There A Case For The Existence of Police Organization with Military Status in The Twenty First Century European Security Apparatus?”, International Journal of Police Science & Management, Vol(10), Number(4), ss. 448-463.

Gobinet, P. (2011), “The Gendarmerie Alternative: Is there a case for the existence of police organisations with military status in the twenty-first century European security apparatus?”, Gendarmeries and the Security Challenges of the 21st Century, Ed. J.L. Hovens ve G.A.G. van Elk, Den Haag, Lahey.

Gobinet, Pierre. "The gendarmerie alternative: is there a case for the existence of police organisations with military status in the twenty-first century European security

apparatus?." *International Journal of Police Science & Management* 10.4 (2008): 448-463.

Gözler, K., Kaplan, G., (2013). İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınları, Bursa, 672s.

Halaçoğlu, Yusuf, "Derbend", mad., DİA, Cilt: 9, Ankara, 1993, s. 162-164.

Hovens, J.L., ve G.A.G. van Elk, Den Haag, (2011) *Gendarmeries and the Security Challenges of the 21st Century*, Lahey.

<http://baykarsavunma.com/sistemler-2/bayraktar-taktik-ihh/> (23.06.2021).

<http://www.carabimeri.it/arma/oggi/reparti/m-generale/dipendenze> (19.03.2021)

<http://www.carabinieri.it/arma/oggi/reparti/organizzazione-addestrativa> (21.03.2021)

<http://www.eurogendfor.org/organisation/what-is-eurogendfor> (05.01.2019)

<http://www.fiep.org/member-forces/french-national-gendarmerie> (02 Haziran 2018)

<http://www.gnr.pt/historiagnr.aspx> (26.03.2021)

<http://www.gnr.pt/missao.aspx> (26.03.2021)

<http://www.gnr.pt/unidades.aspx> (26.03.2021)

<http://www.guardiacivil.es/es/institucional/Conocenos/index.html> (21.03.2021)

<http://www.guardiacivil.es/es/institucional/Conocenos/misiones/index.html>

(21.03.2021)

<http://www.guardiacivil.es/es/institucional/serguacivil/centensenan/index.html>

(24.03.2021)

<http://www.jandarmeriaromana.ro/organizarea-jandarmeriei/#> (28.03.2021)

<http://www.jandarmeriaromana.ro/re%C5%A3eua-institu%C5%A3iilor-de-%C3%AEenv%C4%83%C5%A3%C4%83m%C3%A2nt>
(28.03.2021)

<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1526.pdf> (06.05.2021)

<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18675.pdf> (02.07.2021)

<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2751.pdf> (18.07.2021)

<http://www.ttk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/7-Mondros.pdf> (04.04.2021)

<http://www.vstarnyba.lt/struktura-ir-kontaktai/valdymo-strukturos-schema/>
(01.04.2021)

<http://www.vstarnyba.lt/veikla/istorija/> (30.03.2021)

<http://www.vstarnyba.lt/veikla/istorija/> (30.03.2021)

<http://zw.wp.mil.pl/pl/189.html> (25.03.2021)

<http://zw.wp.mil.pl/pl/37.html> (24.03.2021)

<http://zw.wp.mil.pl/pl/38.html> (24.03.2021)

<http://zw.wp.mil.pl/pl/55.html> (25.03.2021)

<http://zw.wp.mil.pl/pl/6.html> (25.03.2021)

<https://eurogendfor.org/turkish-Jandarma-observer-member/> (22.06.2018)

<https://pdf4pro.com/view/asker-206-stat-220-l-220-kolluk-kuvvetler-b-rl-fiep-213a20.html>

<https://www.defense.gouv.fr/gendarmerie/vie-militaire/formations/les-ecoles-et-centres-de-formation-en-gendarmerie> (14.03.2021)

<https://www.defense.gouv.fr/gendarmerie/metiers/gendarmerie-specialisees/la-gendarmerie-de-l-armement> (17.03.2018)

<https://www.defense.gouv.fr/gendarmerie/metiers/gendarmerie-specialisees/la-gendarmerie-de-la-securite-des-armements-nucleaires> (17.03.2021)

<https://www.defense.gouv.fr/gendarmerie/metiers/gendarmerie-specialisees/la-gendarmerie-maritime-gendarme-par-vocation-et-marin-par-passion> (17.03.2021)

<https://www.defense.gouv.fr/gendarmerie/metiers/gendarmerie-specialisees/la-gendarmerie-de-l-air> (17.03.2018)

<https://www.defensie.nl/organisatie/marechaussee/eenheden> (18.03.2021)

<https://www.defensie.nl/organisatie/marechaussee/eenheden/opleidings-trainings-en-kenniscentrum> (18.03.2021)

https://www.Jandarma.gov.tr/kurumlar/Jandarma.gov.tr/Jandarma/2017_FIEP.pdf (21.06.2021)

<https://www.Jandarma.gov.tr/Jandarma-tarafindan-korunan-tesisler> (04.07.2021)

<https://www.Jandarma.gov.tr/kriminal/hakkimizda> (18.06.2018)

<https://www.Jandarma.gov.tr/tarihce> (14.06.2018)

<https://www.Jandarma.gov.tr/teskilat-semasi#> (16.05.2021)

<https://www.Jandarma.gov.tr/vizyon-proje-maks-merkezicerik> (15.09.2021)

<https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=365&LangID=1> (23.06.2021).

<https://www.uyap.gov.tr/Tarihce> (23.06.2021).

İçişleri Bakanlığı (2015). İçişleri Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı: https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/str_plan/stratejikplan2015_2019.pdf (23.02.2022)

J. Gn.K.lığı, Dünya Jandarmaları, J.Gn.K.lığı Basımevi, Ankara, 2009.

- J.GN.K.LIĞI, 1973. Jandarma Genel Komutanlığı 50 Yıl Cumhuriyet Hizmetinde, Jandarma Basımevi, Ankara.
- J.GN.K.LIĞI, 2002. Türk Harp Tarihinde Jandarma, J.Gn.K.lığı Yayınları, Cilt 2, Kozan Ofset, Ankara.
- Jandarma Genel Komutanlığı (2019). [www.jandarma.gov.tr: http://www.jandarma.gov.tr/dis/2017_FIEP.pdf](http://www.jandarma.gov.tr:22.02.2022) (22.02.2022)
- Kahraman, M. (2000). *Türk İdari Teşkilatında Jandarma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kara, E., 2016. “Devlet-Kolluk İlişkisi Kapsamında Jandarma ve Türk Jandarması”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kocaman, A. G., 2017. “Adli Kollukta Profesyonelleşme” Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Korniienko, Dmytro, Anna Byzova, and Ruslan Skrynkovskyy. "Experience of members of the international association of gendarmeries and police forces with military status (FIEP) in performing military police functions." *Path of Science* 7.1 (2021): 4010-4016.
- Luc, Jean-Noel, (2009). “Fransız Jandarma Teşkilatının Tarihi Hakkındaki Araştırmaların Gelişimi”, Jandarma ve Polis: Fransız ve Osmanlı Tarihçiliğine Çapraz Bakışlar, Nadir Özbek (Der.), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Lutterbeck, D., (2013). *The Paradox of Gendarmeries: Between Expansion, Demilitarization and Dissolution*, Cenevre, DCAF.
- Lutterbeck, Derek. "Between police and military: The new security agenda and the rise of gendarmeries." *Cooperation and conflict* 39.1 (2004): 45-68.
- Lutterberg, D. (2005). "Blurring the Dividing Line: The Convergence of Internal and External Security Western Europe." *European Security*, 14(2): 231-253.
- Özbek, N., (2009) “İkinci Meşrutiyeti Hazırlayan Koşullar: Rumeli’de Vergi Tahsilatı ve Jandarma”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, S. 183.
- Özel, M. (2018). "Türkiye’de İç Güvenlik Aktörlerinin İç Güvenlik Algıları Ve İç Güvenlik Yönetiminin Örgütlenmesine İlişkin Görüşleri". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(22):180-211.
- Özgen, C., Eryılmaz, M., (2018). *Fransa’nın Osmanlı Jandarma Teşkilatının Kuruluş ve Gelişimindeki Etkisi, Uluslararası Dünden Bugüne Türkiye’de Jandarma ve Sahil Güvenlik Sempozyumu*, Ankara.
- Özgür, E., 2019. *Devlet ve Jandarma, Güvenlik ve Kolluk Perspektifinde Jandarma*

Personel Sistemi, Gazi Kitabevi, Ankara, 213s.

Özgür, E., Erciyes, E. (2017). "Kamu Yönetiminde Yaşanan Dönüşümlerin İç Güvenlik Sektörüne Yansımaları". Güvenlik Bilimleri Dergisi, 6(1):79-110.

Özmen, U., 2014. "40 ıncı Yılında Kıbrıs Barış Harekâtında Jandarma Komando Birlikleri", Jandarma Dergisi, Sayı (140), s.08-14.

Öztürk, Emsal, ve Nazlı Yanar. "Comparison of Defence Arts by Country in Law Enforcement Education." *Scientific Bulletin* 26.2 (2017): 168-175.

Polat, C, (2014) "Jandarmanın Dünyadaki Konumu", Jandarma Dergisi, Sayı: 139, s. 60-69.

Resmi Gazete (1937). 3201 Sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3629.pdf> (12.01.2022)

Resmi Gazete (1965). 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.657.pdf> (07.05.2021)

Resmi Gazete (1985). İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18866.pdf> (05.02.2022)

Resmi Gazete (1985). İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18675.pdf> (12.02.2022)

Resmi Gazete (2016). 668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2..htm> (19.06.2021)

Resmi Gazete (2016). 668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2..htm> (18.01.2022)

Resmi Gazete, 17985, 12.3.1983. "Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu" (2803 SK.),

Sarıyıldız, O. (2008). Küreselleşme Sürecinin Ulus-Devlet Üzerine Etkileri ve Türkiye. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Soytürk, M., (2012). Modern Devlet ve Güvenlik: Fransa, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu'nda Jandarma Teşkilatı, *History Studies: International Journal of History* (Online).

Statutes", <http://www.fiep.org/about-fiep/statutes/#annexe>, (10.04.2021).

Süer, H., (1993). "1877-1878 Osmanlı Rus Harbi: Rumeli Cephesi", Genelkurmay Basımevi, Ankara, 546s.

The Association”, <http://www.fiep.org/about-fiep/the-association>, (19.04.2021).

Tosun, C. (2013). Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatı ve AB Ülkeleriyle Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Üzel, M.F. (2008). Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatlarının Yeniden Yapılandırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Weber, M, (2013). Bürokrasi ve Otorite, Adres Yayınları, Ankara.

Webster’s Third New International Dictionary Of The English Language, Merriam Webster Publishers, Springfield, 2000.

Yaşar, İ. (1997). 151’inci Kuruluş Döneminde Jandarmanın Tarihi Gelişimi, Jandarma Dergisi, Sayı 81, J.Gn.K.lığı., Ankara.

Yaşar, Y., 2005. Polis Meslek Hukuku, Başkent Matbaacılık, Ankara, 710s.

Zauberman, R., (2001). “The French Gendarmerie: crossing sociological and historical perspectives”, Crime, History & Societies, C. 5, S. 2.

Jandarma Dergisi, Dünyada Jandarmanın Konumu, Sayı:140, Eylül 2014.